

23 студзеня ў зале пасяджэнняў Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР член Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Першы сакратар ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчоў па даручэнні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР уручыў ордэны, медалі і граматы Героя Сацыялістычнай Працы групам перадавікоў сельскай гаспадаркі Беларусі.

Ордэны Леніна, залатыя медалі «Серп і молат» і граматы Герою Сацыялістычнай Працы атрымліваюць 32 майстры сельскагаспадарчай вытворчасці.

Ордэны Леніна ўручаюць кандыдату ў члены Прэзідыума ЦК КПСС, першаму сакратару ЦК КП Беларусі К. Т. Мазураву, Старшынні Савета Міністраў БССР М. Я. Аўхімовічу, Старшынні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратару ЦК КП Беларусі Ц. Я. Кісялёву і іншым кіруючым работнікам сельскай гаспадаркі Беларусі. Таварышам М. С. Хрушчоў ад імя ЦК КПСС і Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР пэна павіншаваў перадавікоў з агранамным узнагарод і пажадаў ім далейшых поспехаў у развіцці сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Беларусі Ц. С. Гарбуноў, брыгадзір палыводчай брыгады калгаса імя Крылона Ашмянскага раёна С. К. Дукель, дарка калгаса імя Леніна Гомельскага раёна Е. Г. Палей, авенявая калгаса імя Варшылыва Смалевіцкага раёна Т. М. Папковіч.

Таварышы К. П. Арлоўскі, Ц. Я. Смірноў, В. З. Корж, В. І. Казлоў і іншыя ўзнагароджаныя горада дзякавалі партыі і яе Ленінскаму Цэнтральнаму Камітэту, Савету ўраду за іх высокую ацэнку працы работнікаў сельскай гаспадаркі Беларусі і запэўнілі тав. М. С. Хрушчоў, што яны асабіста і ўсе сельскія працаўнікі рэспублікі не пашкадуць сіл і энэргіі, каб выканаць заданыя паставлены перад імі Камуністычнай партыяй на павелічэнні вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў.

Таварыш М. С. Хрушчоў ад імя ЦК КПСС і Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР пэна павіншаваў перадавікоў з агранамным узнагарод і пажадаў ім далейшых поспехаў у развіцці сельскай гаспадаркі рэспублікі.

На здымку: М. С. Хрушчоў уручае ўзнагароды старшынні калгаса «Рассвет» Кіраўскага раёна К. П. Арлоўскаму. Фота Л. Эдзіна.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЖЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР.

№ 8 (1230)

Субота, 25 студзеня 1958 года

Цана 40 кап.

Магутная дэманстрацыя адзінства партыі, улада і народа

Многатысячны мітынг на плошчы імя Ул. І. Леніна ў Мінску

Радасныя, хвалючыя дні перажывае беларускі народ. Прывяненне ганаровага звання Героя Сацыялістычнай Працы 32 працаўнікам сельскай гаспадаркі рэспублікі і ўзнагароджанне вялікай групы перадавікоў калгаснай і саўгаснай вытворчасці ордэнамі і медалямі Савета Саюза выклікала сярод працоўных горада і вёскі высокі патрыятычны ўздым.

Знамянальнай, незабыўнай падзеяй у жыцці беларускага народа з'явілася знаходжанне ў нашай рэспубліцы Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савета Саюза Міністраў БССР М. Я. Аўхімовіч, Старшынні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратары ЦК КП Беларусі Ц. Я. Кісялёў, Ф. А. Сургану, Ц. С. Гарбуноў, Д. Ф. Філімонаў, Маршал Савета Саюза С. М. Цімашэнка, намеснікі Старшынні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, А. І. Золы, загадчык аддзела партыйных органаў ЦК КП Беларусі І. М. Манараў, Герой Сацыялістычнай Працы, перадавік вытворчасці.

Учора ў Мінску адбыўся многалюдны мітынг працоўных. На плошчы імя Леніна сабраліся рабочыя завадаў і фабрык, служачыя, студэнты вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, калгаснікі навакольных вёсак, партыйныя і савецкія работнікі, вучоныя, пісьменнікі, інжынеры, тэхнікі. Усёго прысутнічала больш чым сто тысяч чалавек.

Плошча імя Леніна ў святочным убранні. На фасадзе Дома ўрада—партрэт

Маркса і Леніна, кіраўнікоў Камуністычнай партыі і Саветаў Урада. Над калонамі працоўных—сцягі, транспаранты, партреты членаў Прэзідыума ЦК КПСС.

16 гадзін 30 минут. На трыбуне паўляюцца Першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савета Саюза Міністраў БССР М. Я. Аўхімовіч, Старшынні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. І. Казлоў, сакратары ЦК КП Беларусі Ц. Я. Кісялёў, Ф. А. Сургану, Ц. С. Гарбуноў, Д. Ф. Філімонаў, Маршал Савета Саюза С. М. Цімашэнка, намеснікі Старшынні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў, А. І. Золы, загадчык аддзела партыйных органаў ЦК КП Беларусі І. М. Манараў, Герой Сацыялістычнай Працы, перадавік вытворчасці.

Удзельнікі мітынга сустракаюць паўленне на трыбуну таварышаў М. С. Хрушчоў, М. Г. Ігнатава, кіраўнікоў Кампартыі і ўрада Беларусі бурнымі доўга не змаўкаючымі апладзісмантамі.

Мітынг адкрывае сакратар Мінскага

абкома партыі В. Ф. Шаўра.

Над плошчай урачыста гучаць велічныя мелодыі гімна Савета Саюза і гімна Беларускай ССР.

Тав. Шаўра дае слова кандыдату ў члены Прэзідыума ЦК КПСС, першаму сакратару ЦК КП Беларусі тав. М. Т. Мазураву.

Затым выступаюць дырэктар завадаў аўтаматых ліній А. П. Калашын, старшынні калгаса «Савецкая Беларусь» Мінскага раёна М. З. Ярмольчыч, паст П. У. Броўка.

На мітынг з прамовай выступіў Першы сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савета Саюза Міністраў БССР М. С. Хрушчоў.

Прамова тав. М. С. Хрушчоў была выслухана з велізарнай увагай і неаднаразова перапынялася бурнымі апладзісмантамі.

«Няхай жыве Ленінскі Цэнтральны Камітэт нашай партыі!» «Слава Камуністычнай партыі Савета Саюза!»

Удзельнікі мітынга аднадушна прынялі рэзалюцыю.

Мітынг адкрывае сакратар Мінскага абкома партыі В. Ф. Шаўра.

Насустрэч выбарам

Работнікі кніжнага гандлю, як і ўсе працоўныя рэспублікі, дзейна рыхтуюцца да выбараў у Вярхоўны Савет СССР. Амаж што ва ўсіх магазінах горадаў і вёсак можна набыць розную перадавіцкую літаратуру.

Добра арганізаваны гандаль у кніжным магазіне № 11 Мінска. Тут увес час ёсць пакупнікі, і прадавец Лілія Раўкіна задавальняе патрабаванні наведвальнікаў магазіна.

— Мне Палажэнне аб выбарах, — просіць дзяўчына. — І, калі ласка, на беларускы мове.

— А мне, што-небудзь пра выбары, — просіць пажылы чалавек.

— Ёсць брашура «Савецкі дэпутат». Паглядзіце, — і Раўкіна дастае з паліцы кніжку.

— Добра брашура, — гаворыць пакупнік. — Гэта якраз тое, што я шукаю.

— Вось яшчэ літаратура. — І прадаўшчыца паказвае на брашуркі, якія раскладзены на прылаўку. Іх з цікавасцю разглядаюць наведвальнікі. Сярод брашур — Палажэнне аб выбарах, матэрыялы снэжанскага (1957 г.) пленума ЦК КПСС, доклады партыі працэдуры камуністычных і рабочых партый, акая адбылася ў Маскве. На прылаўку раскладзены маляўнічыя плакаты, прывесчаныя выбарам.

У магазін заходзіць служачы Мінска К. Ільніцкі. Яго вызначылі агітарам на выбарчым участку № 1 Кастрэчынскага раёна сталіцы. Ільніцкі купіла розную падлічную літаратуру для сабе асабіста і для агітпункта.

Магазін наведваюць не толькі жыхары сталіцы. Грамадзянін Р. Фешчанка прыходзіць на справы ў Мінск з Уваравіцкага раёна. Запытаў ён і ў кніжны магазін.

— Літаратура ў нас у раёне ёсць, а вось плакатаў няма.

Фешчанка бярэ дзесяць плакатаў. Вялікі выбар падлічнай літаратуры ёсць і ў Цэнтральным кніжным магазіне сталіцы. У гэтыя дні асабіста павялічыў попыт на творы кіраўнікоў камуністычнай партыі і ўрада на пытанні кіравання дзяржавы, савецкай дэмакратыі, Камунізму СССР.

На здымку: прадавец Л. Раўкіна адпчвае падлічную літаратуру наведвальнікам магазіна.

Фота Ул. Крука.

На крутым уздыме

Гутарка з Героём Сацыялістычнай Працы Ул. А. МІКУЛІЧАМ

Два дні — 21 і 22 студзеня ў Мінску прававала нарада перадавікоў сельскай гаспадаркі Беларусі. Удзельнікі нарады сакратар Мінскага сельскага райкома КПС, Герой Сацыялістычнай Працы Уладзімір Андрэевіч Мікуліч у гутарцы з нашым карэспандэнтам расказаў:

Нарады работнікаў сельскай гаспадаркі сталі ўжо добрай традыцыяй. Яны збіраюцца ў пачатку кожнага новага года, каб падвесці вынікі развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці за папярэдні год і памеркаваць аб тым, як працаваць у далейшым. Сёлетняя нарада была незвычайнай, па-першае, таму, што напярэдадні былі высока ацэнены сціпленыя поспехі працаўнікоў беларускай вёскі — 32 перадавікам сельскай гаспадаркі прывесчана званне Герою Сацыялістычнай Працы і многія тысячы ўдасцены высокія ўраўняў узнагарод, а па-другое, таму, што ў рабоце нарады прымаў удзел Першы сакратар ЦК КПСС М. С. Хрушчоў. Гэтую нараду па праву можна назваць гістарычнай падзеяй у жыцці беларускага народа. Аднак гэтыя ўрачыстыя акалічнасці не перашкодзілі дэлавоу абмеркаванню на нарадзе нарэжных задач далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі. Высокай руплівасцю, клопатамі пра новыя магутныя ўздымы ўсіх галін сельскай гаспадаркі быў прасякнуты даклад першага сакратара ЦК КПБ К. Т. Мазурава, адзначана кожнае выступленне ў спрэчках.

І дэкладчыкі, і прамоўцы гаварылі не толькі пра дэбятны, але і пра тое, што яшчэ трэба дасягнуць, каб выканаць гістарычную задачу, акая паставлена партыяй перад калгаснай вёскай. Павелічэнне вытворчасці збожжа і тэхнічных культур, умацаванне кармавой базы для далейшага росту жывёлагадоўлі, усебаковае развіццё грамадскіх гаспадарак — вось тыя асноўныя задачы, акая сталі ў цэнтры ўвагі нарады.

Сельская гаспадарка Беларускай ССР, як і ўсёй нашай краіны, знаходзіцца на крутым уздыме. Ніхто не можа сумнявацца ў бесперанічных поспехах яе развіцця. Нам, удзельнікам нарады, радасна было пагучць з вуснаў Мікіты Сяргеевіча Хрушчоў высокую ацэнку намаганняў беларускага народа ў гэтай галіне яго працоўнай дзейнасці. Але тэмпы далейшага росту калгаснай і саўгаснай вытворчасці, як і сказаў тав. Хрушчоў, мо-

гуць быць значна павялічаны. Першы сакратар ЦК КПСС пажадаў нам шэраг каштоўных прапаноў, гаспадарскіх парад, зыходзячы з канкрэтных умоў нашай рэспублікі. Асабістую ўвагу ён звярнуў на неабходнасць рэзкага павышэння ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур і, у прыватнасці, кукурузы, як асноўнай трывалай кармавой базы. Побач з пашырэннем пасеваў кукурузы, тав. Хрушчоў прапанаваў больш сямей саладкага дубіну, кармавых траў, бульбы, акая добра разязяць на беларускы зямлі. Зніжэнне сабекошту сельскагаспадарчай прадукцыі застаецца адной з самых нарэжных задач. Перад эканамічна моцнымі калгасамі, гаварыў Мікіта Сяргеевіч, на першы план павінны ставіцца і пытанні шырокага будаўніцтва даўчых яслаў і садоў, прылаўкі, пякарні, сталовых, каб выдзяліць калгасную жанчыну ад хатніх клопатаў, а таксама абудавання сярэдніх школ-інтэрнатаў.

Шмат роздуму выклікае работа Рэспубліканскай нарады, у прыватнасці тыя цікавыя пытанні, акая выказаў у сваім выступленні М. С. Хрушчоў. Алубыкаваны напярэдадні нашай нарады Зварот да работнікаў сельскагаспадарчай вытворчасці Цэнтральнага Камітэта КПСС і Савета Міністраў СССР адкрывае перад калгасным селянінам нашага раёна, як і перад усімі працаўнікамі вёскі, шырокае даялягяднае па шляху новага магутнага ўздыму сельскай гаспадаркі. Калгаснікі Мінскага раёна ганарыцца тым, што М. С. Хрушчоў аказаў ім вялікую ўвагу, наведваўшы такія перадавыя сельскагаспадарчыя арпелі, як імя Гасталы і «Новы быт». Калгаснікі гэтых арпелі, выслухавшы заўвагі Мікіты Сяргеевіча, значна павысілі сваё абавязальства. Напрыклад, гаспадары вырашылі атрымаць сёлета па 100 цэнтнераў мяса і па 500 цэнтнераў малака на сто гектараў зямлі. І ў астатніх калгасах будуць перагледжаны планы, структура пасеваў з тым, каб значна павялічыць плошчы пад кармавымі культурамі, узяць іх ураджайнасці і тым самым даць яшчэ больш малака і мяса працоўным горада.

Сардэчныя провады

23 студзеня з Мінска ў Маскву выехалі Першы сакратар ЦК КПСС М. С. Хрушчоў і сакратар ЦК КПСС М. Г. Ігнатаў.

На Мінскім вакзале таварышаў М. С. Хрушчоў і М. Г. Ігнатава праводзілі таварышы К. Т. Мазураў, М. Я. Аўхімовіч, В. І. Казлоў, Ц. Я. Кісялёў, Ф. А. Сургану, С. К. Цімашэнка, А. І. Золы, І. Ф. Клімаў, М. І. Баскакаў, І. М. Манараў, намеснікі Старшынні Савета Міністраў БССР У. Г. Каманскі, К. В. Кісялёў, С. М. Мазінін, Е. І. Уралава, А. С. Шаўраў, сакратар Мінскага абкома КП Беларусі В. Ф. Шаўра, сакратар Мінскага гаркома КПБ А. Д. Рудак, старшынні выканкома Мінскага гарсавета В. І. Шарпаў, адказныя работнікі ЦК КП Беларусі, Савета Міністраў БССР, сакратары абласных камітэтаў КП Беларусі, старшынні аблвыканкомаў, Герой Сацыялістычнай Працы, прадаўцы працоўных Мінска, удзельнікі нарады перадавікоў сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Бурнымі, працяглымі апладзісмантамі прысутныя сустракаюць таварышаў М. С. Хрушчоў і М. Г. Ігнатава.

Таварышы М. С. Хрушчоў і М. Г. Ігнатаў збыла развітаўся з кіраўнікамі Камуністычнай партыі і ўрада Саветаў Беларусі і накіроўваюцца ў вагон.

Поезд адыходзіць ад перона Мінскага вакзала і накіроўваецца ў Маскву.

Удзельнікі нарады перадавікоў сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Бурнымі, працяглымі апладзісмантамі прысутныя сустракаюць таварышаў М. С. Хрушчоў і М. Г. Ігнатава.

Таварышы М. С. Хрушчоў і М. Г. Ігнатаў збыла развітаўся з кіраўнікамі Камуністычнай партыі і ўрада Саветаў Беларусі і накіроўваюцца ў вагон.

Поезд адыходзіць ад перона Мінскага вакзала і накіроўваецца ў Маскву.

Мацаваць сувязь устаноў культуры з жыццём

З ЛЮБОЮ ДА ПРАЦЫ

Васіль Іванавіч Строкаў стаў працаваць загадчыкам Ільнянскага сельскага клуба піль год назад. Праўда, сустралі яго спаткач калгаснікі не вельмі ветліва:

— Такі, відаць, будзе, як і папярэдні.

Недаверлівае гэта мела падставы. Былыя загадчыкі клуба (а іх змянілася каля дзесяці) вельмі дрэнна працавалі. Прымаючы справы, Васіль Іванавіч быў абураны: гурткі мастацкай самадзейнасці не працавалі, аб'яднанне сельскіх лектараў распалася, у бібліятэцы было вельмі мала актыўных чытачоў.

Перш за ўсё новы загадчык звярнуў вялікую ўвагу на ўнутраны і знешні выгляд клуба. На вокнах павялічыў чыстыя фіранкі, а над уваходам у клуб—вылізаны транспарант: «Заходзьце, калі ласка! Добра быў абсталяваны клуб і моабяў, акую зрабіла будаўнічая брыгада калгаса «Авангард». Павялічыў заклікі, дыяграмы, стэндарты, плакаты. Сярод іх—«Дагонім Злучаныя Штаты Амерыкі па вытворчасці мяса, малака і масла на луску насельніцтва», «За што змагаецца наш калгас у 1958 годзе».

Калгаснікі ўжо не здзівіліся, калі па радыё з калгаснага радыёвула пачулі: «Увага, увага! Сёння, 4 снежня, у 7 гадзін вечара ў клубе калгаса «Авангард» адбудзецца лекцыя «Савецкая Канстытуцыя—сама дэмакратычная ў свеце». Лектар — дырэктар Ільнянскага сямігадовай школы І. Савосцін. Пасля лекцыі—канцэрт з удзелам гурткаў мастацкай са-

мадзейнасці пад кіраўніцтвам загадчыка сельскага клуба».

Гэта быў першы канцэрт, далейны ў клубе пасля яго лабудовы. Прайшоў ён добра. У клубе прысутнічала звыш 300 калгаснікаў. Асабліва добра выступілі тавы Валентына Разумова, Аляксандра Паладз, Міхаіл Філарцаў, Сяргей Цыбульскі і многія іншыя.

З тэго часу работа Ільнянскага сельскага клуба прыкметна палепшылася. Былі арганізаваны гурткі мастацкай самадзейнасці: харавы, драматычны і вакальны. За мінулы год сіламі самадзейнага калектыву сельскага клуба было дэдазна многа канцэртаў у клубе і ў палыводчых брыгадах.

Добра працуе сельскае аб'яднанне лектараў, у акое ўваходзяць настаўнікі, медыцынскія работнікі, калгаснікі, камсамольцы. Самыя актыўныя лектары—дырэктар Ільнянскай сямігадовай школы І. Савосцін, загадчык навучальнай часткі школы М. Паладз, драматычны Е. Карусева, М. Зуева, О. Строкава, фельчар тав. Кунцава, калгаснікі тт. Камо, Новікаў, Чумакана і многія іншыя. За 1957 г. імі прыгатавана каля 40 лекцый і дакладаў. Сярод іх такія, як «Вобраз Ул. І. Леніна ў мастацкай літаратуры», «Савецкая Канстытуцыя—сама дэмакратычная ў свеце», «Аб маральным абліччы чалавека» і інш. Загадчык клуба В. Строкаў таксама часта выступае з лекцыямі. Ён працягваў, напрыклад, лекцыі: «СССР—радыма двух істучных спадарожнікаў Зямлі», «Чалавек—гэта гучыць гора», «КПСС—арганізатар і ватхніц усеіх нашых перамог».

Пры клубе выпускаецца насяннае газета «За высокі ўраджай», акую рэдагуе В. Строкаў. Газета карыстаецца вялікім аўтарытэтам сярод калгаснікаў сельскагарадзі «Авангард».

Капанскі клуб

Добра працуе клуб у вёсцы Капань. Рэдакцыя раёна (загадчык тав. Масеўскі) за мінулы год тут прагатавала 80 лекцый і правяла 40 гутарак. Гутаркі і большасць лекцый наладжаны сіламі мясцовай лектарскай групы.

Пры клубе ёсць бібліятэка. Загадчыца яе працуе тав. Міхалеўская. За апошні час

Пры клубе ёсць бібліятэка з кніжным фондам у 3 000 тамоў мастацкай літаратуры. Раней актыўны чытачоў бібліятэкі быў не больш 80 калгаснікаў. Таму В. Строкаў прышоўся задумацца над тым, як павялічыць колькасць чытачоў. З гэтай мэтай ён аднойчы, узяўшы стос кніг самай цікавай літаратуры, накіраваўся ў далёкую вёску Зялёнае. Жыхары яе былі здзіўлены, убачыўшы яго з кнігамі.

В. Строкаў абшшоў усе хаты. Ён расказаў аб карысці кніг, прыводзіў вышадкі, калі добрая кніга дапамагае стаць чалавек на правільны шлях, расказаў, як вялікі Ленін адносіўся да літаратуры. Усё гэта даю стаючыя вынікі. Назаўтра ж у бібліятэку прышлі калгаснікі амаж з вольнай хаты. В. Строкаў сустраў іх гаспадары, кожнага доўга распытаў, аб чым бы ён хацеў прагучаць, і ўсе жадаані добра задавальняліся.

Ды і пяер, калі выпадае вольная хвіліна, ён бярэ кнігі, часопісы, газеты і ідзе ў брыгады, чытае цікавыя артыкулы калгаснікам. У бібліятэцы павялічылася колькасць чытачоў да 600 чалавек.

Часта тут праводзяцца канферэнцыі па прычытаных кнігах, літаратурныя вечары, дыскусіі і іншыя мерапрыемствы. Нядаўна адбылася канферэнцыя чытачоў па кнізе М. Шалахава «Узнятая паліна», на акой прысутнічала звыш 200 калгаснікаў.

Калгаснікі сельскагарадзі «Авангард» вельмі задаволены работай свайго загадчыка клуба В. Строкава. Нядаўна раёны аддзел культуры за добраасудзенную працу выдлаў яму грашовую прэмію і ўзнагародзіў каштоўным падарункам.

Хоцімскі раён, Магілёўская вобласць.

Карысны семінар

У адным з пакояў Поразаўскага Дома культуры сабраліся ўдзельнікі драматычнага гуртка на рэпетыцыю п'есы Арбузава «Таня». Сярод удзельнікаў гуртка — настаўнікі, работнікі, вучні, служачыя. Нягледзячы на тое, што ў пакоі песна і холадна, настрояў ва ўсіх: тавары.

Перад тым, як прыступіць да чытання п'есы па ролях, правалі разбор твора, вызначылі яго ідэю. Так праходзіла рэпетыцыя самадзейнага гуртка. У гэты дзень раёны аддзел культуры правёў семінар работнікаў культдасетр установаў раёна — «Работа на пастаючай установе». У аснову работы семінара былі пакладзены практычныя заняткі над п'есай «Таня».

У гэтыя дні

Складзскую раённую бібліятэку ахвотна наведваюць жыхары гарадскога пасёлка. Ады хочучы абмяняць прачытаную кнігу, другія памятаць снэжныя газеты і часопісы. Тут кожнаму літаратура знойдзецца па луску.

У гэтыя дні работа бібліятэкі асабліва актыўнавалася. Правадзяцца калектывныя чыткі Палажэння аб выбарах. З выбарчымі праведзены гутаркі—«Хто можа быць выбаран у Вярхоўны Савет СССР», «Чаму выбары ў СССР самыя дэмакратычныя ў свеце» і інш.

Работнікі бібліятэкі заканчваюць абсталяванне кніжнай выставы «Выбары ў СССР — сама дэмакратычная ў свеце».

Нам пішуць

Па-новаму пераабсталяваны кніжны магазін у Дуброўна штодзённа прыгчае да сябе ўвагу наведвальнікаў Ціпер тут няма звычайных прылаўкаў, за акая раней знаходзіліся прадукцы. Наведвальнікі зайшоўшы ў памішканне, накіроўваюцца да спецыяльна зробленых стэлажоў з кнігамі. Кожны пакупнік мае магчымасць самастойна, не спячываючы выбраць кніжку. Новая форма ў рабоце магазіна — самаабслугованне — больш аручная для наведвальнікаў.

І. КРЫШАЛОВІЧ.

М. ЧАРЭЯЧЫК.

Нядаўна жыхары вёскі Заполле Клічаўскага раёна атрымалі памішканне новага клуба. У ім — зала на 250 месца, пакой для работ гурткаў. Працуюць драматычны, харавы, танцавальны гурткі. У мастацкай самадзейнасці прымае ўдзел 30 калгаснікаў. Самадзейныя артысты часта выступаюць з канцэртамі перад вясцоўчамі.

М. ЧАРЭЯЧЫК.

Літаратурнае аб'яднанне створана пры Насвіжскай раённай газеце «Чырвоны сцяг». У яго ўвайшлі маладыя праказні і павы П. Крайко, Я. Казлоў, П. Турко і другія. Старшынні літаратурнага аб'яднання выбараны П. Прануза.

І. КНЫШ.

СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ МАСТАЦТВА

Самаадданае служэнне народу

Гісторыю беларускага тэатра, гартуючы пажоўклія старонкі тых нешматлікіх матэрыялаў аб яго гісторыі, аб развіцці тэатральнай справы ў вясёллівы, які заставіў у спадчыну нашаму сучасніку, невялікай міма яркага ў сваёй непаўторнасці імя Уладзіслава Галубка.

Гэа самааддана праца на працягу больш за два дзесяці год заслужыла народнага прызнання, вялікай пашаны сучаснікаў, многіх з якіх цяпер нават не вядома імя гэтага настольнага чалавека, шматграннага дзеяча, сапраўды народнага таленту.

Мы, свежы і ўдзельнікі буйнага росквіту савецкай нацыянальнай культуры, як руплівыя гаспадары, зараз пераглядаем багату скарбніцу накопленых народаў дэ абшчынаў. Мы навава адкрываем незаслужана забытыя імяны тых, хто ўсё сваё жыццё настаяў працаваць над стварэннем і развіццём нашай сацыялістычнай культуры.

Такім прадастаўніком глыбока народнага мастацтва, тэатра, такім бліскучым самародкам, які выйшаў з асяродка рабочага люду і на працягу многіх год здзіўляў нас сваёй настольнай энергіяй, сваім самахваленым служэннем справе культурна-рэвалюцыйнай, з'яўляюцца першыя ў рэспубліцы народны амерыт Уладзіслаў Іосіфавіч Галубок.

Ішчы жыць у памяці яго высокая атэтычнага складу постаць, яго выразны акрыты твар з такою асяй, абразымчывай умешкай, жыццям, вечно малодзям вочы, адкрыты высокі лоб, зацверды няёмкім чорным кашалёвым крыху набакі, жвава імяліва паходка.

Заўсёды жыццёрады, заўсёды заклапочаны, заўсёды заняты, ён валодаў вялікім скартам паланіць чалавечы душы сваёй прывабысцю, заражаў іх сваім энтузіязмам, вёсці за сабою. Ён здзіўляў сваёй нечалавечай працавітасцю.

Пісьменнік, драматург, мастак, музыкант, актёр і рэжысёр ён гуртаваў выклад сабе талентаў рабочую моладзь, якія ішла за ім у непагоду і слоту на бездарожжы і разважожых маладоў, толькі што ўзнікшай рэспубліцы, каб несці сваю суму народу, абуджаўна вялікай рэвалюцыйнай, святло пазнання свету, магучую пераказальную сілу тэатральнага відэаў, несці ўсім — ці гэта рабочыя заводы і фабрыкі, ці салдаты рэвалюцыйна-чырвоармійны і сялянскай белыта.

Матчыма, што яго тэатральныя прадкі хаваліся ў сям'і мінуўшчыне, калі вяснілі свае актёрскія майстэрства на людзкіх плочы гарадоў, каб абуджаць у народзе дух працэту супраць засідла феадалыяў знаці і гарадской буржуазіі; магчыма, што лепшыя тэатральныя вускія народнага тэатра паслужылі асноваю для дзейнасці Галубка. Так ці інакш, яго тэатр быў у лепшым сэнсе гэтага слова народным, рэвалюцыйным тэатрам.

На папярэдніх тэатральных сцені, не перад вады мяжкі краслаў, абатніх аскітам, не перад аздобленым таннай пазалотай ложамі былых губернскаў тэатраў, што дасталіся нам у спадчыну ад мінулага, праходзіла сціпенная дзейнасць галубоўскага тэатра.

На рабочых гарадскіх украінах, у насеп пабудаваных дашчатых клубах з рыпучымі памосткамі, у халодных памышаных або ў сялянскіх пунях, аборах, у дзенных хатах-чыталнях, у напалову прабудаваных былых памешчыцкіх амаха або праста на адкрытых паветры праходзіла тэатральнае жыццё яго трупы ў першыя гады пасля рэвалюцыі, у гады рэпрэсій, нястачы і барацьбы за ўмацаванне маладой Савецкай рэспублікі.

Невядома прыгадані ў гэтай сувязі такой акалічнасці. Праз шмат гадоў, калі тэатр Галубка стаў Дзяржаўным драматычным тэатрам з пастаяннай базай, яму па нейкай іроніі лёсу дасталася часова пабудаванае дваўзельнае памяшканне для аезджых цырковых труп. Там, дзе была шыкавая арэна, быў зроблены партэр, а дзе драўляная абка, адкуль на раздалаваных тлустых шыравых конях выскакавалі заўзятцы наезжыці ў бліскучым трыко або выходзілі на цыркавы парад акрабаты, жанітэры, клоуны. — была зроблена сцена. Але для вылога вандруюнага тэатра, які вымушаны быў мірацца з лю-

бымі ўмовамі, гэта быў сапраўды здабытак. Жыццёвая і творчая біяграфія У. Галубка цесна пераплецены паміж сабою. Шлях Галубка — гэта шлях многіх выхадцаў з «сацыяльных нізоў» былой царскай Расіі, якія наймавернай працай прыкладалі сабе шлях да несабяднага протэсту чалавечы вяршыні мастацтва. Гэта шлях пяркай працы, барацьбы за карацк хлеба і разам з тым вясгасная прагнасць да ведаў, да адукацыі, да культуры.

Нарадзіўся Уладзіслаў Галубок 3 мая 1882 г. па старому стылю ў сям'і мінскага чыгуначніка, памочніка паравознага машыніста, а пазней сасара да мінскай чыгуначкі. Скончыў Галубок адно з мінскіх так званых парова-прыкладскіх вучылішч і два класы мінскага гарадскога вучылішча. Далейшая адукацыя была спынена заўчасна смерцю бацькі. Малады хлопек апынуўся адзіным гаспадаром у вялікай сям'і. Трэба было думаць аб кавадку хлеба, і Галубок паступае рабочым-гвозчыкам на драўляны склад пры чыгуначку. Неспасяна гэта работа для п'ятнацінагадовага хлопца, хоць ён не па гадах рослы і дужы. У пошуках заробку Галубок трапіў прыказчыкам у гаспадарнічы магазін купца Страневіча. Тут ён добра спазнаў, што такое баспраўнасць прызначэнне чалавечай годнасці, ашуканства і залежнасць ад куцскага настрою. Аднойчы гаспадар іх за правілі, ці проста ад дражнага настрою даў зобвага штурхада прыказчыку, але здывоў хлопек даў такое здачы, што купец доўга паіраў свае бакі.

Галубок ішоў апынуўся на чыгуначку, дзе ўсё жыццё працаваў яго бацька. Пазней ён стаў кваліфікаваным рабочым-сласарам у чыгуначным до. Рэвалюцыя застала Галубка на той жа чыгуначку. У 1920 г. Галубок праце некаторы час агадчыкам мастацкага аддзела Наркамсвета, а пазней палкам аддзела ўсёга сабе справе тэатра, стварыўшы сваю трупу, якая доўгі гады так і звалася «Трупа Галубка».

Сапраўды талент, як парастак кіпутага ў камуністы глебу зямлі, заўсёды прабіраў на паверхню, наглядзачы на ўсе перашкоды. Так было і з Галубком. З самага дзіцінства ікнуўся ён да ведаў, да мастацтва. Працуючы на чыгуначку, ён увёў свой вольны час аддзельна вучоць. Так ён здаў экзамен за мінскае гарадское вучылішча. Прымаў ён ўдзел ў драматычных аматырскіх гуртках у якасці актёра і бутафора. Займаў ён і атлетыкай у мінскім спартыўным таварыстве «Сокол».

Шматбаковыя здольнасці маладога хлопца маглі развіцца толькі пры належнай вучоць. Гэта добра зразумёў Галубок. Ён пачынае вучыцца музыцы і жывапісу. У тых часах за такую навуку треба было планіць грошы, пры тым не маляў пры яго сціплым заробку. У былым губернскай гарадзе Мінску не было нават мастацкай школы, і Галубок, пачынаў лямі рублёў у месяц, паступае ў навучанне да мінскага мастака Пракоф'ева. Загружачы зольнага хлопца работам на капіраванню, Пракоф'еў не вельмі быў зацікаўлены, каб навучыць Галубка самастойнай рабоце і не раскрываў «сакрты» свайго мастацтва. Хутка мастак-самуц зьявіта на сабе ўвагу мінскіх мастакоў Суховіцкага і Яноміні, якія дапечкалі Галубка ў свае майстэрні, дэмагалі яму авалодваць мастацтвам жывапісу. Працуючы на чыгуначку, Галубок скарыстоўвае бясплатны праезд для наведвання мастацкіх выставак у Маскве і Пецярбургу, ён наведваў музеі, упарт працаваў над сабой.

У тых гадах ён захапляўся музыкай. Вывучыўшыся ігры на барытоне і трымбоне, ён доўгі час іграў ў аркестры Мінскага дэазахавотнага таварыства нажарнікаў. Пазней ён вывучыўся і ігры на гармоніку.

Але не толькі ў гэтых галінах мастацтва праявіліся здольнасці Галубка. З малых год ён быў блізка знаёмы з вядомымі талі пісьменнікамі-нашаніямі Альбертам Паўлючыкам, які прышчыпіў Галубку любоў да беларускага мастацкага слова. Ужо ў 1906 г. Галубок друкуе ў

«Нашай ніве» сваё першае апавяданне «На вяселле». З таго часу ён супрацоўнічае як пісьменнік у «Нашай ніве», «Маладой Беларусі» і іншых друкаваных беларускіх органах. Пазней у выданні Грыневіча выходзіць яго зборнік «Апавяданні».

Побач з работай на чыгуначку, вучобай музыцы і жывапісу, пісьменніцкай дзейнасцю, Галубок прымае актыўны ўдзел у падпольным гуртку РСДРП, які існаваў пры чыгуначным вузле Мінска.

Усершыню сапраўды тэатр Галубок вучыў, калі яму было п'ятнаціна год. Нейкая вандруюна тэатральная трупа ставіла на Украінаўскай морэ п'есу «Нашчаснае каханне». Сама п'еса, ігра актёраў, мілагучная Украінаўска мова, на якой гаварылі выдатны для таго часу актёры Занькавешка і Манько, зрабіла на малаго Галубка незвычайнае ўражанне, пакінула глыбокі незабыўны след у яго душы.

Крыху пазней тэатральна дзейнасць І. Буйніцкага, які ў 1911—12 гадах раз'язджаў па Беларусі і ставіў спектаклі на беларускай мове, яшчэ больш прынагнула ўвагу Галубка да тэатра. Асабліваю ўвагу прынагнула дзейнасць Буйніцкага і таму, што з п'есамі — п'есамі яго рэпертуару толькі адна належала п'есу беларускага пісьменніка-нашаніца Каруса Каганца. Астатнія былі перакладамі з украінаўскай мовы, як, напрыклад, «Парэвіці» Крапіўніцкага, або з польскай, як, напрыклад, «Хам», «У зімовы вечар» Элізы Ажэні. П'есы Янкі Купалы «Паўлінка» і «Раскінае вядоў» былі напісаны ў 1913 г. і сталі вядомы чытачам значна пазней.

Змітрок Бялуля, на вачах якога праходзіла тэатральная дзейнасць І. Буйніцкага ў тых гадах, ісаў:

«Украінаўскі бытавы абразок, дзе чуюцца класавы налёт, дзе моцна раздзелены жані і мужык, дзе ёсць тэндэнцыя ганіць першага і ізаляваць апошняга, вельмі пасавалі да беларускага жыцця... Той факт, што Украінаўскаму руху дапамаглі тэатр, памяталі і беларусы і, не маючы адразу свайго ардынальных п'ес, яны бралі п'есы Украінаўскія... Заўсёды пасля спектакля дэкламавалі беларускія першы, у якіх будзілае свядома думка... Такім чынам, беларускі тэатр, хоць у аматырскі форме, ...служыў добрым жытцёвым настаўнікам і кіраўніком масавай адукацыі».

Далей, гаворачы аб п'есным уплыве боатрай Украінаўскага драматыкі на беларуюскую, З. Бялуля гаворыць, што Украінаўскае «спінаўнае зерне» дало на беларускую глебу добры ўраджай.

Так ці інакш, творчая дзейнасць Буйніцкага, як і такая ж дзейнасць на Украіне, паслужылі штуршком для Галубка як драматурга, што пазней прынесла свае плённыя вынікі на беларускую сцену.

Змочыныя гады ваякні, а пазней мучна хваля расійскага нашаніама ў гады першай сусветнай вайны наўдла сціпенія ўсялякія спосабы развіцця нацыянальнага мастацтва на Беларусі. І толькі ў 1917 г., напярэдадні Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, гэтага дзейнасць ажывае ізноў.

У маі 1917 г. у Мінску ствараецца «Першае таварыства беларускае драмы і камедыі», у якім некаторы час прымаў ўдзел і Галубок.

Кіпучая энергія маладога энтузіяста тэатральнай справы наўдле знаходзіць сабе выхад. Працуючы актёрам у «Таварыстве», Галубок адначасна піша і п'есы для яго. Першая яго п'еса, што ўбачыла свет са сцены, — гэта «Шасвары імяніны», якая была паставлена на сцене ў 1917 г. У тым жа годзе паставлена і другая яго п'еса «Апошніе спатканне». Трыцяя — «Вавінаўска кроў» паставлена ў 1918 г. у галавіну існавання «Таварыства беларускае драмы і камедыі».

Апрача п'ес Галубка ў рэпертуары таварыства былі п'есы Янкі Купалы і Якуба Коласа («Антось Лата») і многіх іншых драматургаў. Змітрок Бялуля піша ў 1922 г. аб гэтым так: «Наш тэатр... з пачатку сціпенічнага тэатраў у 1906 годзе пачаў (Заканчэнне на 4-й стар.)»

Валянцін ТАРАС
СЭРЦА ІЛЬЧА
Халодны цых завода Міхельсона
Нібы саргэт сцягамі з кумача.
Тут, у далоні плешчучы натхненна,
Рабочыя вітаюць Ільча.
І годзе Леніна
грымць у велькім гуле,
Разнесіцца набатам па зямлі.
Ніхто не ведаў,
Што тунія кулі
У сэрца Леніна
Нацалены былі...
І —
ўсім,
усім...
Таварыш Ленін ранен...
Цясней рады гуртуў
рабочы клас!...
Я гэта бачыў толькі на экране
У лі дзіцінства,
але кожны раз,
У цяжкім смутку ідучы дадому,
Ул. І. ЛЕНІН
Скульптура Б. Івановіча.
Фота І. Салавейчыка.

Пісьмы настаўнікаў ВЫКАНАЦ ПАРТЫЙНАЕ РАШЭННЕ

У мінулым годзе ЦК КП Беларусі ў паставоце «Аб становішчы і мерах паліпашчэння выкладання беларускай і рускай моваў і літаратуры ў школах рэспублікі» адзначыў пад недахоп і вызначыў канкрэтныя шляхі іх ліквідацыі. У прыватнасці, паставою прапанавалася Міністэрству асветы БССР да пачатку 1957 — 1958 навучальнага года ўдкладніць праграмы на мовах і літаратуры, прынесці ў адпаведнасць праграмны матэрыял пачатковых і старэйшых класаў з пункту гледжання перамясці і сувязі вывучаемага матэрыялу.

У пачатку бегучага навучальнага года настаўнікі беларускай мовы і літаратуры 8—10 класаў атрымалі новыя праграмы па беларускай мове і літаратуры. Праграмы на мове адозваліся на адной гадзіне ў тыдзень у 8—9 класах і на паўгадзіны — у 10 класе, а вучобным планам, якім і карыстаецца цяпер школа, — па адной гадзіне ў тыдзень адозваліся толькі ў 8 класе, а ў 9—10 класах — па паўгадзіны ў тыдзень.

Прада, перад пачаткам навучальнага года ў «Наступіцкай газеце» было надрукавана ўказанне Міністэрства асветы аб тым, які матэрыял на граматыцы треба вивучаць у 8 класе на працягу года і ў 9—10 класах у першым паўгоддзі. Пры гэтым указвалася, што ў другім паўгоддзі на ўроках беларускай літаратуры ў 9—10 класах настаўнікі павінны аддаваць належную ўвагу мове, аналізуючы мастацкія творы, а таксама работу вучняў над сацыянамі. З гэтай парадай, безумоўна, нехта не пагадзіцца. Аднак на справе атрымліваецца разрыў у вывучэнні мовы ў старэйшых класах: у першым паўгоддзі ў 9 класе вучні па раскладу займаюцца мовай, потым пагода мовы ў раскладзе зусім няма, а ў 10 класе ізноў у расклад на першае паўгоддзе ўводзіцца мова. Значыць, у плане Міністэрства асветы БССР паўшаны асноўны прышчыны педагогікі — перамясці і сістэматычнасць выкладання прадмета.

Мне здаецца, Міністэрства асветы, скарачаючы праграмы і знішчаючы перагручку вучняў школьнымі прадметамі, механічна ўрэзала гадзіны па роднай мове і літаратуры, за іх кошт навадзічыўшы ў вучыцельным плане велькіяся гадзіны на вытворчае навучанне і фізічнае выхаванне. Магчыма, треба было б перагледзець праграмы па фізіцы, хіміі, матэматыцы, біялогіі, больш блізічыўшы іх да жыцця, каб выкладанне сапраўды мела больш практычны характар. На граматыку ж роднай мовы неабходна пакінуць па гадзіне ў тыдзень у 8 — 10 класах, як гэта было два гады назад. Многія будуць аспрэч-

ваць гэтае палажэнне, спасылаючыся на тое, што вучні 5 — 7 класаў заканчваюць вивучэнне курса граматыкі. Але ўсім вядома, што, заканчваючы сямігадовае школу, вучні ўсё ж маюць яшчэ даволі нізкую моўную культуру і негугнотныя навывы ў арфаграфіі. А таму ў 8—10 класах гэтыя элементарныя веды па граматыцы павінны шырацца; вучні старэйшых класаў на ўроках мовы павінны атрымаць больш шырокае веды па граматычнаму ладу нашай мовы, культуры вуснай і асабліва пісьмовай мовы, сінтаксісу і стылістыцы. А гэтага можна дамагчыся толькі на спецыяльных уроках мовы. Паставою ЦК КПБ абавязвала Міністэрству асветы БССР і Навукова-даследчы інстытут педагогікі падрыхтаваць і выдаць падручнік і дапаможнік па беларускай мове і літаратуры для сярэдняй школы і педагогічных інстытутаў. Але гэтага паставою выконваецца марудна. Падручнік па літаратуры для 8—10 класаў, якім цяпер карыстаюцца вучні, не адпавядаюць праграмным патрабаванням. Падручнік па беларускай мове для 8 — 10 класаў зусім няма.

Праграма па беларускай літаратуры для 8—10 класаў таксама не пабудавана недахоп. У прыватнасці, на вивучэнне творчасці П. Броўкі ў 10 класе адозваліся 6 гадзін, на працягу якіх раіцца вивучыць 9 яго вершаў: «Раззіме», «Дзед Тарас», «Будзем свець, беларусы», «Вайцань беларусам», «Кастусь Каліноўскі», «Спатканне», «Дзяўчына з Палесся», «Прывітаньца байца да мір», «Пар-дуб». Аднак вучні не атрымліваюць цэльнага ўраўнення аб творчасці паэта, бо ні адна з п'ес П. Броўкі не вивучаецца.

Гэтых кніг чакаюць многія

На настаўніцкіх напферных, рэспубліканскіх нарадах настаўнікаў, выкладчыкаў педагогічных вучылішч і інстытутаў неаднаразова гаварылася пра неабходнасць выдання падручнікаў і дапаможнікаў па беларускай мове для педагогічных вучылішч і педагогічных інстытутаў. Міністэрства асветы заклікала выкладчыкаў вышэйшай школы прыняць ўдзел у стварэнні такіх падручнікаў. У выніку агульных намагаўняў у 1955 г. — выйшаў у свет падручнік для педвучылішч і дапаможнік для педінстытутаў, складзены М. Гуркім, М. Булачавым, М. Марчанкам, а таксама дапаможнік для настаўнікаў «Методыка выкладання беларускай мовы для пачатковай школы», складзены М. Марчанкам, В. Самцвічам, А. Севар'явай. Гэтыя кнігі літаральна зніклі з пачатку кніжных магазінаў за некалькі тыд-

Добра, што ў праграму ўведзены раздзел «Творы літаратуры». Але ён не канкрэтызаваны.

Тое, што ў раздзек школ з беларускай мовай навучанія выкладанне многіх прадметаў вядзецца па рускай, — з'ява ненармальна. Але треба заўважыць і тое, што ў многіх школах настаўнікі рускай і беларускай моваў працуюць у адрыне адзін ад другога; па адны і тым жа граматычным правілам трапіцца многа часу, а вынікі бываюць мізэрныя. Дронна ліччэ выкарыстоўваюцца параўнальны метады выкладання. Треба прызнаць, што настаўнікі рускай мовы дрона ведаюць, а іншы раз і зусім не ведаюць беларускай мовы, а настаўнікі беларускай мовы часта слаба валодаюць рускай мовай. Менавіта таму яны і могуць ужываць параўнальны метады, што адбываецца на якасці засваення вучнямі роднай і рускай моваў.

Размова аб пярвышнім якасці выкладання роднай мовы ў школе, аб ажыццяўленні паставоў ЦК КПБ у першую чаргу датычыць органаў народнай асветы. Треба прызнаць, што Міністэрства асветы БССР і органы народнай асветы ў абласных і раённых цэнтрах фармальна выконваюць гэтую паставою.

Пашаваць родную мову — значыць пашаваць нацыянальнае ў форме і сацыялістычную на зместу культуру беларускага народа, які разам з вялікім рускім народам і ўсім народамі многанациональнага Савецкага Саюза будзе камуністычнае грамадства.

Рэдацка.
М. КАРПАЧОУ.

Рэдацка.

Кнігі атрымалі станоўчую ацэнку ў друку і ў школьнай практыцы. Чаму б іх не пераваліць праз год і тым самым паспрыць лепшай тэатрычнай і метадычнай падрыхтоўцы настаўнікаў? — такое пытанне не раз з'яўлялася ў мяне і маіх сяброў. Вось пайшоў ужо трэці год, а патрэбныя кнігі так і не павіліся на паліцах магазінаў. Іх не заўсёды дастанеш і ў бібліятэках, бо там таксама абмежавана колькасць гэтых кніг. У час сённяшнім выконвацца прыкладна займаць чаргу, каб прачытаць патрэбны матэрыял. Даўно чакаюць і настаўнікі і студэнты другой часткі падручніка «Беларуская мова» — сінтаксісу.
Е. ВАСІЛЬБА.

„Воспракарныя словы“ ...

«Сапраўды грамадскія адносіны і паводны людзей, якія Купала аддасцроўвае ў сваіх творах, не вычэрпваюцца выключна класавым пераходным зместам, бо яны ў сваім складзе маюць рацыянальны зэрні, якія ў будучым уводзяць у склад яго савецкай этыкі».

«Яны (праўдзівасць, сумленнасць. — І. К.) з'яўляюцца формамі ўнутранага стымулявання для адзінаў Уяўнах добрахавотных учынікаў».

«Маральная адцнка ўчынку ўлічвае характар стымуляванага матыву».

«З тонкім аналізам псіхалагічнага працэсу суб'ектыўнага пачуцця каханні паэт узнімае на вышыню аб'ектыўнага філасофскага асэнсавання, у якім выяўляюцца агульначалавечыя пачаткі...»

«Спіншысца, урашце, — скажа чытач, — і растлумачце, што вы гаворыце? Што гэта за «класавы пераходзчы змест»? Што такое — «рацыянальны зэрні», якія вандруюць з аднаго «складу» на другі? Як зразумець: праўдзівасць, сумленнасць — з'яўляюцца формамі ўнутранага стымулявання для адзінаў Уяўнах добрахавотных учынікаў? А што значыць — «характар стымуляванага матыву»? Як можна «з тонкім аналізам псіхалагічнага працэсу суб'ектыўнага пачуцця каханні» Узняць «на вышыню аб'ектыўнага філасофскага асэнсавання, у якім выяўляюцца агульначалавечыя пачаткі»? (Дарэчы, дзе выяўляюцца «агульначалавечыя пачаткі» — у асэнсаванні?)

І ўвогуле — адкуль усё гэта ўзята і хто напісаў такое?

Узята ўсё гэта з «Вучобных запісак» Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя А. М. Горкага (выпуск VI, юбілейны, Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае

выдавецтва, 1956) з артыкула дацэнта С. Карабана «Пытанні маралі ў творчасці Янкі Купалы».

Праблема і кола пытанняў, закранутых у артыкуле С. Карабана, — не новыя. Аднак гэтага праблема нашымі крытыкамі і літаратуразнаўцамі дэляка яшчэ не вычарпана. Творчасці Я. Купалы такія шырокая і шматгранная, што над вивучэннем і даследаваннем яе давядзецца працаваць яшчэ многім і многім. Таму зусім натуральна зварот дацэнта С. Карабана да пытанняў маралі ў творчасці народнага паэта Беларусі.

Чытаючы артыкул на тэму, на якую ўжо ёсць пэўна крытычная літаратура, шукаеш перш за ўсё новага, свежага слова аўтара. Калі крытыкі літаратуразнаўца аперыруе ўжо вядомымі фактамі і вывадамі, не ідзе ў распродзіць пэўнага пытанія далей сваіх паіраўнікаў, — яго работа не дасягае мэты, яна не спыніцца па сабе ўвагі чытача.

Ці паглыбае артыкул С. Карабана наша веданне пытанняў маралі ў творчасці Я. Купалы, ці дадае што-небудзь новае да таго, што было сказана іншымі аўтарамі? Не, не паглыбае і не дадае. Новага кроку ў куналазнаўстве літаратуразнаўца не зрабіў.

Адсутнасць навіны і свежасці ў асвятленні літаратурных з'яў і фактаў у С. Карабана спалучаецца з павярхоўнасцю, прымітыўнасцю ідэйна-мастацкага аналізу.

Вось характарныя прыклады. Прышчыўшы цытату: Па чыслам на Саюзе
Бяжыць хай пераключка:
Ураўнілаўку рухнуць,
Касуць абшчынку!
Вядзіце працу дзельна

На фабрыцы, на полі,
Літун каб і прагучыні
Там не гуляў болей, —
аўтар так яе каментуе: «Янка Купала выступіла за знішчэнне Украінаўскай і абязлічці, выступае за Украінаўска ў вытворчасці здельнай працы і рашуча асуджае латуноў, лодараў, прагучыльчыкаў». С. Карабан, вядома, усунуўшы, ці зразумее чытач прыведзеныя куналаўскія радкі, і тым жа словамі паэта прааналізаваў іх. Гэта называецца — прааналізаваў і падагуляў...»

Чытаем далей: «Купала піша: Народ беларускі, таптаны вяжамі, Налекі набарацьца з шчасцем, Радзіму-краіну ўпрыгожыў садамі, Варожыя знішчыў наласці».

Адсюль аўтар артыкула робіць глыбокадуннае рэзюме-вывад: «У прыведзеных словах гаворыцца аб рэжыеце Беларусі і шчасці ўсё гэта беларускага народа». Правільна! Але гэтым гаворыцца! Але наоўнта тлумачыць тое, што кожнаму вядома і зразумела? Маю патрэбны такія, з дазволу скажаць, каментарыі?

Яшчэ прыклад. Падаецца строфа з верша «Песня будзіцтва» (дарэчы, адвольна вырваная з верша і таму не зусім зразумелая): Як мінулым спажанае праца
Ад батрацкай прыгоннай сярмагі,
Сабе ўзносчыч у сонцах палачы,
Стала годра навес называцца
Справа гонару, славы, адвагі.

Далей робіцца вывад з гэтых радкоў: «Купала гаворыць, што ў нашай краіне ў мінулым праца была абражана і аганьбана. Зараз, наадварот, праца ў нашай краіне ў вялікай пашане».

Так літаратуразнаўца вядзіць чытача з руку па радках і строфах і тлумачыць вядома.

Разважаны аўтар артыкула часта вельмі ж пры

Жаштоўная спадчына

Споўнілася п'ятнаццаць год з дня смерці вядомага беларускага этнографа і археолага Ісая Абрамавіча Сербана. Ён нарадзіўся 25 мая 1871 г. у в. Кулічыцка 6. Выхацкага павета Магілёўскага губ. у сям'і маладзельнага селяніна-беларуса. Дзіжкі быў шлях сям'янага юнака да вышэйшай асветы ва ўмовах даравацкай Рэспубліцы, але Сербан перадаў яго. Скончыўшы настаўніцкую семінарыю, а ватам Маскоўскі археолагічны інстытут, Сербан шмат год працаваў настаўнікам у Мінску, Вільні, Гомелі і ў сельскіх школах Беларусі. За культурна-асветніцкую дзейнасць ён трапіў пад нагляд паліцыі.

У 1900 г. пачынаецца навукова-зборніцкая дзейнасць Сербана ў галіне беларускай этнаграфіі і фальклору, якую ён не спыняў да апошніх год жыцця. Ён прымаў удзел у рабоце Наўчна-Заходняга аддзела Рускага геаграфічнага таварыства ў Вільні, археолагічна-этнографічнай секцыі якога кіраваў буйнейшы беларускі этнограф Е. Р. Раманаў. У перадавацкіх гадах, з'яўляючыся членам савета Мінскага гісторыка-археалагічнага камітэта, заснаванага ў 1908 г., Сербан унёс значны ўклад у справу арганізацыі гістарычнага музея, сабраўшы для яго багатую этнаграфічную калекцыю.

З першых дзён установаў Савецкай улады на Беларусі, Сербан актыўна працуе ў органах народнай асветы — загаднікам аддзела мастацтваў Магілёўскага аддзела губернскага ўрада, у Наўчальнай камісіі па ліквідацыі непісьменнасці і ў іншых арганізацыях, не пакідаючы свае навуковыя даследаванні па этнаграфіі і археалогіі. З утварэннем Інстытута беларускай культуры Сербан у 1922 г. выбіраецца яго правадзільным членам і з таго часу цалкам аддаецца навуковай дзейнасці. Ён працуе ў радзе камісій Інбелкульту — фальклорна-дыялекталагічнай, народнай музыкі, гісторыі старажытнага Мінска і інш. Пасля арганізацыі Акадэміі навук БССР (1929) займае пасаду вучонага сакратара кафедры этнаграфіі (да 1930), а затым, аж да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, працуе старшым навуковым супрацоўнікам сектара этнаграфіі і фальклору Інстытута гісторыі АН БССР. У 1922—1928 гг. Сербан вёў адначасова кафедру этнаграфіі ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце. За навуковыя працы з 1934 г. без абароны дысертацыі быў прысвоена навуковы ступень кандыдата этнаграфіі.

На працягу года Сербан працаваў вучоным сакратаром Цэнтральнай камісіі па ўліку і ахове помнікаў старажытнасці, мастацтва і рэвалюцыі. Па складзеных ім падрабязнай праграме і інструкцыі па вывучэнню і ўліку помнікаў гісторыі, культуры і прыроды (1924), якія былі разасланы па ўсе раёны БССР, у рэспубліцы распачаўся дэклінацыя ўлік помнікаў і іх навуковае апісанне.

У першыя дні Айчыннай вайны І. А. Сербан эвакуіраваўся з Мінска і працаваў у Тамбоўскім педагагічным інстытуте, чытаючы курсы фальклору і старажытнай літаратуры. У гэты час вайна ён пакідаў сабе сапраўдны патрыёт Радзімы. Не звязваючы на свае старыя гады, ён добраахвотна ўдзельнічаў у будаўніцтве абарончых рубяжоў, распачаў працу над тым «Героіна Вялікай Айчыннай вайны ў народнай творчасці», жыў думамі і імкненнямі ўсяго савецкага народа.

Пасля цяжкай хваробы І. А. Сербан памёр у Тамбове 21 студзеня 1943 г.

Заслугі Сербана ў справе этнаграфічнага вывучэння беларускага народа вельмі значныя. Амаль усе XIX стагоддзі ў гісторыі беларускай этнаграфіі характарызавацца ростам цікавасці да вуснай творчасці беларусаў і наогул да іх духоўнай культуры, асабліва да вераванняў і абрадаў. Сербан быў адным з першых беларускіх этнографіаў, які ўслед за М. Я. Нікіфаровічам, А. К. Сержпутоўскім і Е. Р. Раманавым аддае сур'ёзную ўвагу вывучэнню таксама гаспадарчага быту і матэрыяльнай культуры беларускага селяніна — спосабы і тэхнікі земляробства, жывёлагадоўлі, хатніх рамястваў, тыпаў жылля, народнага адзення і г. д.

Адной з першых яго работ па этнаграфіі беларусаў быў агульны нарыс «Сяло Вялікае. Карціны з жыцця Беларусі», выдадзены ў Мінску ў 1910 г. асобнай кніжкай.

У 1911—1912 гг. І. А. Сербан па даручэнню Паўночна-Заходняга аддзела Рускага геаграфічнага таварыства праводзіць два працяглыя падарожжы, першае — у Ігуменскі, Бабруйскі, Магілёўскі і Чавускі паветы, другое — у Мазырскае Палессе і палескія часткі Бабруйскага і Слуцкага паветаў. Тут быў сабраны багаты матэрыял не толькі па мове і фальклору беларускага насельніцтва, але і па матэрыяльнаму побыту. Навуковыя справаздачы аб паездках публікаваліся ў Вільні. Асаблівую каштоўнасць уяўляюць зробленыя Сербанам у час гэтых падарожжаў этнаграфічныя фотаздымкі тыпаў селянскага жылля і гаспадарчых пабудов, прылад працы, нацыянальнага адзення, хатняга начыння і г. д. Калекцыя здымкаў — каля 1000 экз. — складала аснову этнаграфічнай фотакі Акадэміі навук БССР.

Этнаграфічныя паездкі Сербана па Беларусі садзейнічалі прыцягненню мясцовай інтэлігенцыі да справы вывучэння роднага краю, аб чым сведчыць, напрыклад, карэспандэнцыя з Копыля ў газеце «Наша Ніва» (1912, № 31).

Вынікам паездак Сербана з'явілася яго асобная праца — маняграфія «Беларусы — сакунны», якая па прадстаўленню акадэміка А. А. Шахматава была выдадзена Расійскай Акадэміяй навук у 1915 г. У гэтай кнізе аўтар даў сцісла, але ўважлівае апісанне побыту і культуры некалькіх беларускіх раёнаў Ігуменскага і Бабруйскага паветаў, якія размешчаны ў паласе «сакунчай» гаворкі (вымажэнне ў дзяслоўных канчатках са замест са). Да этнаграфічнага агляду даддзены характарыстыка мясцовай гаворкі і зоры народнай творчасці — казкі і песні з мелодыямі.

Пазней Сербан здзейсніў яшчэ рад этнаграфічных экскурсій у Беларускае Палессе, якія далі матэрыял для надрукаванай ужо ў савецкі час (1928) работы «Вічынскія паланне» — маняграфія аб побыце і культуры беларускіх сялян палывовай часткі Піншчын (сяла Вічын).

І. А. Сербан быў названым удзельнікам усіх фальклорна-этнографічных спецыяльных Акадэміі навук БССР. За амаль саракагадовы перыяд навуковай дзейнасці ён сабраў вельмі матэрыял па ўсіх раздзелах этнаграфіі і фальклору беларускага народа, у тым ліку каштоўныя фотаздымкі, малюнкi, нотныя запісы, музейныя калекцыі. Толькі невялікую частку сваіх матэрыялаў Сербан паспеў апублікаваць да вайны. Большая частка яго навуковых запісаў загінула ў часе фашыскай акупацыі Мінска. Аднак багатая калекцыя этнаграфічных здымкаў Сербана шчасліва захавалася ў рукапіснай аддзеле Дзяржаўнай бібліятэкі Літоўскай ССР у Вільні.

У апошнія гады жыцця Сербан шмат працаваў у галіне народнага выяўленчага мастацтва. Ён быў адным з укладальнікаў альбома «Беларускае народнае мастацтва», арыгінал якога захавалася ў ленинградскай літаграфіі і быў надрукаваны ў 1951 г. У перадавацкіх гадах Сербан скончыў два даследаванні — аб беларускім нацыянальным адзенні і аб беларускіх прыгожых, але яны, нажаль, загінулі ў час вайны.

Большасць надрукаваных прац Сербана — навуковыя этнаграфічныя апісанні. Апрача таго, Сербан накінуў рад прац па археалогіі, якія з'яўляюцца вынікам праведзеных ім раскопак у розных месцах усходніх абласцей Беларусі і на Смаленскай паўвостраве. Асабліва трэба адзначыць работы «Аб выніках археалагічных даследаванняў каля Н.-Выхана і на Стрэльнім Сожы» (1926), «Археалагічныя раскопкі ў акаліцях Мінска» (1927), «Археалагічныя даследаванні ў вазавароў Проня-Ухалец» (1931) і інш.

Навуковая спадчына старэйшага беларускага этнографа І. А. Сербана — каштоўная крыніца вывучэння гісторыі культуры і побыту беларускага народа.

М. ГРЫНЬЛАТ,
старшым навуковым супрацоўнікам
Інстытута мастацтвазнаўства,
этнографіі і фальклору АН БССР.

На ніве роднай культуры

Есць людзі, якія ў самым пачатку жыццявата шляху прывітаюць усяго сабе адной справе і служыць ёй усё жыццё. Такім ведаем мы дырэктара Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна Іосіфа Бенедыянавіча Сіманюскага.

У 1921 г. у Мінску адкрыўся Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і пры ім бібліятэка, якую ўзначальвае Іосіф Бенедыянавіч. Ужо ў 1922 г. бібліятэка становіцца самастойнай адзінкай, адкрываецца для самавольнага навістання і называецца Беларускай дзяржаўнай і ўніверсітэцкай бібліятэкай.

Іосіф Бенедыянавіч добра наладзіў камплектаванне бібліятэкі новай літаратурай, умела выкарыстоўвае ўсе магчымыя атрыманні даравацкіх выданняў і саюзных і мясцовых дзяржаўных кніжных фондаў. Бібліятэка была таксама паліфонна каштоўнымі прыватнымі зборамі кніг.

Іосіф Бенедыянавіч з першых жа дзён работы ў бібліятэцы пачынае заахвочваць развіццё нацыянальнай беларускай бібліяграфіі. Кожны, хто сутыкаецца з ім у працы, ведае, што Іосіф Бенедыянавіч — заахвочвае бібліяграфію. Ужо ў 1923 г. ён наладжвае работу па складанню краязнаўчых бібліяграфічных картэк, арганізуе прагляд усяго даравацкага рускага і Украінскага перыядычнага друку з мэтай выбаркі матэрыялаў пра Беларусь. У тым жа годзе пры бібліятэцы арганізуецца кніжная палата ў якасці прадстаўніцтва Расійскай кніжнай палаты. У 1924 г. на аснове паставоны СНК БССР створана Беларуска кніжная палата пры Дзяржаўнай бібліятэцы, у складзе якой яна знаходзіцца і сёння. Узначаліў яе таксама Сіманюска. З першых дзён свайго існавання Беларуска кніжная палата пачала выпускаць «Літаратурнае беларускае друку» — бібліяграфічную рэгістрацыю ўсіх кніг і часопісаў, якія выходзілі ў БССР.

У 1924 г. Іосіф Бенедыянавіч выступае на Першым Усерасійскім бібліяграфічным з'ездзе з дакладам «Бібліяграфія і задаткі навуковага бібліятэчнага будаўніцтва», у якім праводзіць думку аб тым, што біблія-

перспектывы работы з кнігай і такую нежыўную, на першы погляд, работу, як бібліяграфічная, умеў ператварыць у працэс заахвочваючых пошукаў і роздуму, накіраваных на стварэнне нацыянальнай беларускай бібліяграфіі.

У 1929 г. пачынаецца будаўніцтва новага будынка Дзяржаўнай бібліятэкі БССР, і Іосіф Бенедыянавіч жыць клопатамі аб будаўніцтве. У 1932 г. быў закончаны гэты першы ў Савецкім Савезе будынак, зроблены спецыяльна для бібліятэкі.

Тав. Сіманюска выступіў ініцыятарам арганізацыі ў 1924—1930 гг. філіялаў Дзяржаўнай бібліятэкі ў Віцебску, Магілёве і Гомелі, якія ў 1938 г. былі рарганізаваны ў самастойныя абласныя бібліятэкі. На базе аддзялення Дзяржаўнай бібліятэкі БССР, адкрытага ў 1933 г. пры Доме Урада, у 1935 г. створана бібліятэка імя М. Горкага.

У рабоце Іосіфа Бенедыянавіча заўсёды многа ўдзельна ініцыятывы, пошукаў новых форм работы, шырокіх планаў. Яго энергія, яго сапраўднае любоў да кнігі перадавалі супрацоўнікам бібліятэкі. Можна меняць гэтым і тлумачыць факт, што большасць супрацоўнікаў бібліятэкі пасля вайны вярнулася на старое месца працы і што ў сучасны момант каля дваццаці яе супрацоўнікаў маюць стаж работы ў бібліятэцы звыш 20 год.

Усё зробленае калектывам бібліятэкі за 20 год, было ў 1941 г. знішчана фашысцкімі акупантамі. Бібліятэку даваляе ствараць нанова.

Яшчэ ў час Вялікай Айчыннай вайны, у 1943 г. тав. Сіманюска ўзначаліў у Маскве невялікую групу работнікаў бі-

бліятэкі па аднаўленню кніжнага фонду Дзяржаўнай бібліятэкі БССР. Прыехаўшы ў ліпені 1944 г. у Мінск, ён наава камплектавае знішчаныя фашыстамі кніжныя фонды Дзяржаўнай бібліятэкі і бібліятэкі Акадэміі навук БССР, якую ў той час таксама ўзначальваў. Праз некаторы час быў знойдзены і перунты бібліятэкі каля 600 000 тамоў кніг, вывезеных акупантамі ў Германію. Дырэктар бібліятэкі ўмеў кіраваць вельмівавай работай па разборы і апісанню патаку кніг. Кожная з іх паліпа была як мага хутчэй знайшчы сваё месца на паліцах кнігасховішча. Іосіф Бенедыянавіч у старых вадзінках, з настаўніцкім каўчыкам падліта, з паспелымі ад халоду рукамі перабіраў кнігу за кнігай, амаль неўважлівым сарод кніжных гор. Калі супрацоўнікі бібліятэкі прыходзілі на работу ў вострым гадзіні папчы — ён разбіраў кнігі, калі ў адзінаццаць гадзін уварамі пакідаў бібліятэку апошні супрацоўнік — дырэктар быў на тым жа месцы, за той жа самай работай.

На працягу шасці год кніжны фонд Дзяржаўнай бібліятэкі ў колькасці адносінах зраўнаўся з даваенным — кніг было да двух мільянаў тамоў.

У 1944—1945 гг. Іосіф Бенедыянавіч — адзін з арганізатараў бібліятэчнага факультэта пры Мінскім політэхнічным імя М. Горкага і першым адначаснавым кафедры бібліятэказнаўства. З гэтага часу ён выкладае рад бібліятэказнаўчых дысцыплін на факультэце.

Бібліятэкары і чытачы ведаюць Іосіфа Бенедыянавіча Сіманюскага як шырока адукаванага чалавеча. Ён адзін са старых работнікаў бібліятэкі Беларусі не ведае таку кнігу, як ён. Але ён не пераважыць і сваіх планах бібліятэчнай і, асабліва, бібліяграфічнай работы, ён захаваны таксама ў сапраўднаму пазію. Многа год пачуе ён на пачытанным пераказамі з арыгіналаў на беларускую і рускую мову вершаў Г. Гейне, Э. Верхарна і іншых заахвочваючых пісьменнікаў. Пераклады яго друкаваліся ў газеце «Літаратура і мастацтва», «Літаратурнай газетзе» і іншых выданнях. У сучасны момант тав. Сіманюска працуе над кнігай па гісторыі развіцця бібліятэчнай справы ў БССР.

Шмат гады, змянялася аблічча краіны, раслі маладыя спецыялісты, узбагачалася змест і формы нашай работы, але якія б пачытаны бібліятэчнай работы не абмяркоўваліся, дыні ніколі не абыходзіліся без увады Іосіфа Бенедыянавіча. Ён паранейшаму «сваё» з супрацоўнікамі за тапіні і якасць работы, за дзяржаўны пазіюход за кожнага рубля, асігнаванага на бібліятэчную справу. Паўла, зорку ў неспамінае, што яму ўжо 66-ты год, але, па праўдзе кажучы, яму, відаць, і самому не верыцца, што гэты тат. Хіба ж можна стаць, калі не зроблена яшчэ ўсё, аб чым маўляў?

Урад ССРСР і Урад БССР высока ацанілі шматгадовую працу тав. Сіманюскага. Ён двойчы (у 1932 і 1949 гг.) узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, а 17 снежня 1957 г. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР яму прысвоена ганаровае званне «Заслужанага зяця культуры Беларускай ССР».

Н. ВАТАЦЫ,
Ф. МЕРЫНА.

Аб так званых дыялектызмах

Нераспрацаванасць літаратурных нормаў часта прыводзіць да таго, што ў нас часамі лічаць дыялектызмамі такія словы, якія ніколі не былі імі і не могуць быць нават з пункту погляду «самых элементарных патрабаў лінгвістыкі». Слова «агульна» (па-руску «общее») — слова агульнаўсходнеславянскай мексіі. Аднак — тав. І. Ціранюк («Літаратура і мастацтва», № 93 за 1957) лічыць «агульным» зварот «заканшлівы губу» дыялектым. Капыла ў паласе сваёй стаіць старым Алесей народ стварыў такі выраз, як «заканшлівы губу», «заканшлівы нос» — пра чалавеча, які вельмі фанабрыцка, зазнаецца.

Дыялектызмам лічыць І. Ціранюк і слова «шдбас» (назва раслінна-травы), якое шырока бытуе ў беларускай мове, толькі на той аснове, што яно «не кожнаму чытачу вядома». Беларуска мову ў гэтым не вінавата.

Выраз «цікніе самі» тав. Ціранюк лічыць зусім незразумелым. Ці так гэта? Слова «цікаваць», «цікуе» (кот цікуе мяшэ), адсюль «цікніе» (уважліва), аднепрыймае для таго, за кім сочыць, паглядзіце зусім зразумелы для чалавеча, які ведае беларускую мову.

Праўда, становіцца ў артыкуле тав. Ціранюка трэба лічыць тое, што ён не бегач з кіею за дыялектызмамі, які гэта ў нас рабіла да гэтага часу крытыка, а спрабуе падлічыць да мясцовай лексікі ў літаратурным творы крытыка, як удумлівы гаспадар, бачачы ў мясцовых гаворках агулу з частак той свежасці і канкрэтнасці, якія так неабходны мастацкаму твору.

Адзін літаратурны ўсрэдні старэйшы пераказчы мяне, што слова «прыбірацца» (у сэнсе «злажыцца прыбірацца») — узкі дыялектызм і пры гэтым такі дрэнны ў гукавым адносінах.

Вось яно ў нас так часта і атрымліваецца: ужо сваю ўвагу да мовы, не гавораўчы ўжо пра яе народныя тонкасці, мы звалымся на дыялектызмы.

Дзе шукаць мяжу паміж дыялектызмамі і літаратурнай мовай? Такай абсалютнай мяжы, бадай, і быць не можа. Але калі слова мае беларускі ці агульнаславянскі карань, бытуе ў народзе, калі народ яго разумее ці нават зможэ зразумець па самомай прыродзе кораня, не трэба нашым крытыкам, рэдактарам прыдурліва адносіцца да яго. Гэта значна забавіць і пашырыць наш лексіку, якая ні ў якім разе не абмяжованая саафікам у восемдзесят тысяч слоў, а разам з два, а можа і ў тры багачышэй.

Рускі пісьменнік В. Сяміроў, гаворачы пра арганізацыю Саюза пісьменнікаў РСФСР, пісаў: «Алеуцісць Саюза пісьменнікаў у Расійскай Федэрацыі, пераходзіць у пастаянную спецыфічны праблему рускай савецкай літаратуры як літаратуры нацыянальнай прывілаў да заахвочвання рускай мовы, рускай мовы і г. д. З'явілася небяспека страты гэтай нацыянальнай формы, скажам, у такіх жанрах, як раман, апавесць; з'явілася небяспека страты жывой літаратурнай рускай мовы, шчыльнай яе, падмена мовы кніжнай, халодна-раўнамоўнай. Мы саромеліся і да гэтага часу саромеемся сказаць, што ў нас ёсць дыялектызм, які пішуць на рускай мове, але не ведаюць яе па сапраўднаму. Менавіта адсюль перш за ўсё ідзе небяспека страты ў літаратуры жывой народнай рускай мовы, небяспека страты бытавых падрабязнасцей, псіхалогіі, характараў рускага чалавеча» («Літаратурная газетза», № 106 за 1957; падкрэслена мною — Я. Е.).

Думаецца, што многае, прыведзенае ў гэтай цытаце, мае даваенны і да Беларускай літаратуры, у тым ліку да мовы як першаасновы нацыянальнай формы.

Увага да народнай лексікі, фразалогіі, сітаксічных канструкцый, а не адштурхоўванне ад іх — вось тая практычная задача, якая сёння стаіць перад беларускімі літаратарамі. Многім час аломіцца прыкрыць сваё грабляніцтва адносінаў да сакавітай народнай мовы словам «дыялектызм».

Я. ЕРМАЛОВІЧ,
вёска Пагост
Брэсцкага раёна.

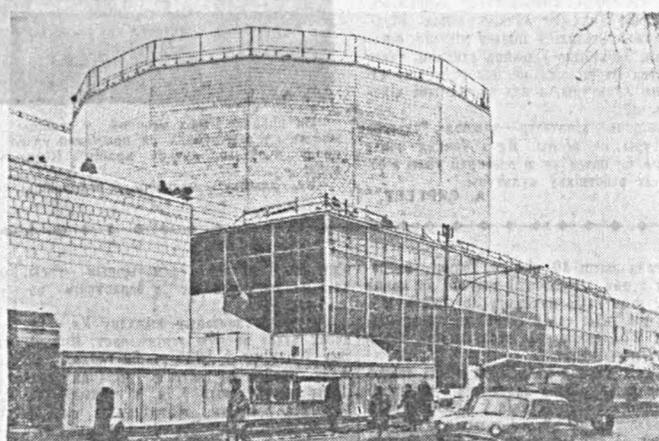
Лісты акадэміка Я. Ф. Карскага

Грамадскасць Беларусі шануе памяць выдатнага вучолага-мовазнаўцы, аўтара вядомай працы «Беларусь», акадэміка Я. Ф. Карскага. Яго імям У. Гродна названа вуліца і бібліятэка, на радзіме вучолага — у сале Лаша-школа.

Нядаўна ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі БССР знойдзены тры лісты Карскага ў арыгінале з Ленінграда ў Наркмасветы БССР.

Першы з іх — папштоўка ад 21 лістапада 1921 г., у якой вучоны просіць Акадэміі нацэнтр Наркмасветы паскорыць мерпрыемствы па аказанню дапамогі вядомаму зборальніку беларускага фальклору Е. Р. Раманаву, які жыў гады ў Старапалі, там што ўходзіў губерні еўрапейскай часткі Расіі ў той час былі ахвочнымі голадам.

Другое пісьмо ад 16 студзеня 1922 г. напісана аднаму з кіруючых работнікаў

У Маскве, на Пятным бульвары, закінваецца будаўніцтва будынка першага ў сталіцы панарамнага кінатэатра «Мір».

Панарамнае кіно адрозніваецца ад звычайнага ці шырокаэкраннага тым, што глядачы нібы становяцца удзельнікамі падзей, якія адбываюцца на экране.

У глядзельнай зале, якая ўмяшчае 1360 чалавек, маніруецца вялікі ўвогнуты экран шырынёю ў трыццаць метраў і вышынёю ў дваццаць. Поле экрану ўтвараецца з вузкіх белых пластычных пласцінак, накінутых вертыкальна. Сцены і столь глядзельнай залы аддзеленыя спецыяльнымі гукапаглынаючымі матэрыяламі.

На адмыку: агульны выгляд будынка панарамнага кінатэатра «Мір».

Фотакроніка ТАСС.

Аб так званых дыялектызмах

У Маскве, на Пятным бульвары, закінваецца будаўніцтва будынка першага ў сталіцы панарамнага кінатэатра «Мір».

Панарамнае кіно адрозніваецца ад звычайнага ці шырокаэкраннага тым, што глядачы нібы становяцца удзельнікамі падзей, якія адбываюцца на экране.

У глядзельнай зале, якая ўмяшчае 1360 чалавек, маніруецца вялікі ўвогнуты экран шырынёю ў трыццаць метраў і вышынёю ў дваццаць. Поле экрану ўтвараецца з вузкіх белых пластычных пласцінак, накінутых вертыкальна. Сцены і столь глядзельнай залы аддзеленыя спецыяльнымі гукапаглынаючымі матэрыяламі.

На адмыку: агульны выгляд будынка панарамнага кінатэатра «Мір».

Фотакроніка ТАСС.

з'яўляюцца... вобразы прапагандыстаў за сацыяльныя і нацыянальныя вызваленне (Парок, Сам, герой «Забыйтай скрыпка»). Прыгадаем, што пама «Сон на кургане», у якой дзейнічае Сам, напісана ў 1910 г., верш «Забыйтай скрыпка» — у 1909 г. Агульнавядома, што сапраўдны ўздым рэвалюцыйнага руху ў Расіі пачаўся ў 1912 г., пасля Ленскага расстралу; у 1911 г. толькі пачыналася ажыццэненне рабочага руху. На якой жа падставе творы, напісаныя ў 1910 і 1909 гг., называюцца творами, напісанымі ў перыяд новага рэвалюцыйнага ўздыму? І ўвогуле, ці не надзяка гэта: Сам і герой «Забыйтай скрыпкі» — прапагандысты за сацыяльны і нацыянальны вызваленне, героі, якія, паводле слоў аўтара артыкула, «добраахвотна, па ўласнаму пачыну, узялі на сабе абавязак садзейнічаць вызваленню народа?»

У артыкуле С. Карабана ёсць рад непарадунных, а то і проста памылковых палажэнняў і сцвярджэнняў, з якімі ніяк нельга пагадзіцца. Так, аўтар піша, што пама Я. Купала «яна і д» — «ідэалізацыйная паэма». Чым кіраваўся аўтар, называючы ідэалічным адзін з лепшых твораў паэта, твор, у якім у вялікай мастацкай сілай даддзены малюнкi жыцця простых людзей, — невядома.

Літаратуразнаўца піша, што ў савецкі час была правільна вырашана праблема ўзаемаадносін паміж асабістымі і грамадскімі інтарэсамі і «у выніку гэтага паняцце аб чалавечым шчасці напоўнілася зусім новым, прагрэсіўным зместам». Ушкіае законнае пытанне: значыць, да рэвалюцыі 1917 г. у паняцці народнага шчасця прагрэсіўнага зместу не было — былі толькі реакцыйны? Але ж гэта — відэовы абсурд.

У многіх разважаннях С. Карабана адсутнічае звычайная логіка. «Янка Купала», — піша, да прыкладу, аўтар артыкула, — умявае на бліжэйшую найвялік-

шую перспектыву будучага сваёй сацыялістычнай Радзімы. А таму адносіны савецкага грамадзяніна да лёсу пубодовы камунізму, адносіны да лёсу сацыялістычнай Радзімы вызначае яго маральнае аблічча (падкрэслена ўсёю намі — І. М.). Якая ладзіцца сувязь паміж першым і другім, адкуль вынікае гэтае «А таму», — вядома аднаму аўтару прыведзеных радкоў.

Чытаючы артыкул С. Карабана і фанікае думка, што аўтар гаворыць дзела таго, каб нешта гаварыць. Так нарадзіліся разважання: што такое праца свабодная і паднявольная; што дае добраахвотная праца; праца ў жыцці чалавеча; асабістае і грамадскае; асоба і калектыў; што стварае зможнае жыццё савец

Выдатны рэаліст

(Да стаціяміжсяцігоддзя з дня нараджэння Стэндаля)

У плезея вядомых французскіх пісьменнікаў-рэалістаў Стэндалю належыць адно з першых месцаў. Звыклі стагоддзі прайшлі за часамі, калі убачылі свет яго лепшыя творы — «Чырвоны і чорны», «Пармскі манастыр», «Італьянскія хронікі», аднак значныя іх не зменшыліся, а працягваюць ўзрастаць.

Ары Бейль, які пісаў пад псеўданімам Стэндале, нарадзіўся 23 студзеня 1783 г. у горадзе Граноблі, дзе і перажыў усе бурныя гады рэвалюцыі. З 1800 г. і аж да пазнейшага Імперыі — спачатку драгунскі афіцэр, затым інтэндант арміі, які прайшоў вялікую частку напалеонаўскіх паходаў, у тым ліку і паход на Расію, затым гісторык мастацтва, журналіст і публіцыст, нарэшце, французскі консул у невялікім італьянскім гарадку і ўскваліваючы назіральнік французскай і еўрапейскай сучаснасці. — Стэндале прайшоў вялікую жыццёвую школу. Ён спрабаваў асэнсаваць грамадскія працэсы, якія адбываліся на яго вачах.

Гэта быў сапраўды пісьменнік, пісьменнік па прызыванню, які мысліў з пераю ў руцэ, фіксаваў у сваіх дзёніках, артыкулах і мастацкіх творах кожную з'яву сучаснасці і кожнае, іныя раз нават самае мімалётнае ўражанне ад людзей і падзей. Ён пісаў да апошняга дня. Памёр пісьменнік 23 сакавіка 1842 г.

Стэндале быў вучнем французскіх асветнікаў і матэрыялістаў XVIII стагоддзя. З матэрыялісцкага пункту погляду, патрэбамі грамадскага жыцця ён тлумачыў гісторыю мастацтва і змену стыляў. Класіцызм, здавалася яму, не адпавядае задачам сучаснага жыцця і псіхалогіі паслярэвалюцыйнага чалавека, а таму патрэба мастацтва новае, «рамантычнае», якое магло б задаволіць густы і патрэбы новага чалавека. Уступіўшы ў літаратурную барацьбу на баку рамантызма, Стэндале развіваў свае эстэтычныя погляды ў артыкулах і кнігах, прысвечаных літаратуры, музыцы і жывапісу («Расін і Шэкспір», «Жыццё Гайда, Моцарта і Метастазіа», «Гісторыя жывапісу ў Італіі і інш.).

Ва ўсіх сваіх творах, нават у тых, гадоўнай тэмай якіх з'яўляліся любові і душэўныя перажыванні, Стэндале спрабаваў вырашыць грамадскія праблемы. Аднак і таму што яго праблем было не так шмат, і таму што яго праблемы былі кожнага грамадзяніна Францыі, якую ўскваліваюць рэвалюцыі.

У «Чырвоным і чорным» адлюстравана складаная натура таленавітага і адважанага палея, які выраўнаваў са свайго мяшчэнскага асцярозда да славы і ўлады. Гэты плёбый улюблёнец спачатку ў прынцыпе цягнуў да маркіза. Але ў гэтых тонкіх перажываннях і інстынктах страціў, у гэтым настолькі, здавалася б, выключным і своеасаблівым лёсе адлюстраваліся тыповыя рысы сучаснасці. Жульен Сарэль — не толькі закаханы і дэзркі да вяртання назад; гэта сімвал усёй эпохі, гэта ўвасабленне непакоры і патрэбы класа, які прабівае сабе дарогу наперад у вярхоўных абставінах Рэстаўрацыі. Люсьен Лівен, герой аднайменнага рамана, спачатку студэнт потым афіцэр і, нарэшце, чыноўнік асобых даручэнняў, свядома ставіць перад сабой паклікае, «праклятае» пытанне — як жыць, у што верыць і за што змагацца ў цяжкай атмасферы мяшчэнскай Чэрвеньскай манархіі, каб быць шчаслівым і сумленным сярод няшчаснаў і знявігаў?

Герой «Пармскага манастыра» Фабрыццо дэль Донга, юны італьянец пачатку XIX стагоддзя, які бясцэнна закаханы ў дачку свайго турэмніка, вандруючы па вядомых дарогах, селячы ў турме, прапаведуючы з царкоўнай кафедры, які быўшым чалавек заняты сваімі асабымі пацуючымі. Але і ў гэтым героі і ў іншых персанажах рамана Стэндале увасобіў заканамернасці італьянскай рэалістычнасці, незвычайнасці Рэстаўрацыі, барацьбу італьянскіх рэвалюцыянераў-карбонарыяў, бяздзякуючы асабы рэакцыйныя ўраў, якіх усё жыццё перамагаюць, але закаханы свайго палея і, разам з тым, нацыянальны рысы італьянскага народа.

Героў Стэндале не адрываць ад «асцярозда», як бы яны ні былі яму супрацьпастаўлены. Жульен Сарэль неаддзяліма акружанае яго грамадства, і буржуазны і арыстакратычны аднолькава, але яго псіхалогія і яго паводзіны абумоўлены гэтым грамадствам. Фабрыццо дэль Донга, пасля першага захаплення ідэямі італьянскага лібералізма як бышчам страчвае ўсялякую цікавасць да грамадскага жыцця. Аднак Бальзак не без падастаў убачыў у ім тып «італьянца XIX стагоддзя», захаплення майстэрствам, з якім Стэндале адлюстроўваў грамадскія з'явы ў тыповых вобразках.

Стэндале жорстка крытыкаваў і рэжым Рэстаўрацыі, і рэжым Чэрвеньскай манархіі. Крытыка Стэндале накіравана на тое, што было ў грамадстве жорсткага і элітычнага. У сваіх раманах ён паказваў, як ваеннай сілай ушкімраваліся паўстанні галоўных рабочых, як у турмах Італіі катушчы барыбарыёў за нацыянальную незалежнасць, як карыстаючыся сваім становішчам, міністры спекулявалі на біржы, які фальсіфікацыя выбары і робіцца палітыкай правакцыі. Стэндале выкрываў тых, хто злеа асабытай выгады, з славабоства або з поладзі рабў несправядлівае, прыгнятў слабым і супрацьдзейнічаў грамадскаму развіццю. З сапраўднай творчай радасцю ён выяўляў у сэрцах сваіх героўў добрыя пачуцці, незалежнасць думкі, прагнёт супраць зла і спачуванне да чалавека. Гэтае спачуванне і гэтую ўнутраную сумленнасць ён знаходзіў не толькі ў перакананага рэспубліканца Гайце, якога ён з такой сімпатый паказваў у «Люсьене Лівене», але і ў іншых, больш дэталёва распрацаваных героўў — у Жульене Сарэлі, Люсьене Лівене або Фабрыццо дэль Донга, наглядзечы на ўсе іх памылкі, дрэнныя страці і натуральныя юнакія заблуджэнні.

Усе раманы Стэндале прасякнуты ўнутраным дынамізмам, — і зусім не таму, што яны поўныя падзей і што іх героі няспына дзейнічаюць. У любым прыгодніцкім рамана героі рухаюцца і сітуацыі змяняюцца больш энергічна, чым у раманах Стэндале, але гэты юнак рух не стварае дынамікі жыцця. Стэндале ў сваіх раманах паказваў развіццё думкі і развіццё грамадства. Думка, якія валодаў герою, заўсёды аказвалася вырашэннем якой-небудзь грамадскай праблемы, а абставіны, у якіх ён дзейнічае, з'яўляюцца барыбарыёў і рух да новых форм жыцця, які непалажынае свядома больш справядлівых ідэалаў.

Творчасці Стэндале ўласцівы гераічны характар, хоць «італьянскі», бязгэнажны перажываў у яго, балай, не знаёмы. Яго галоўным герою знаходзіцца ў барыбарыёў з самім сабой, з ідэяй, з грамадствам. Яны заўсёды пераадоўваюць свой вузкі асабы ітарэс і спрабуюць засвоіць больш высокі, больш агульны і грамадскі пункт погляду на свет. Яны заўсёды вырашэнне праблему паводзіны, г. зн. праблему грамадскую перш за ўсё. У некаторых раманах, як, напрыклад, у «Арманс», у «Люсьене Лівене», яна адчуваецца з дакладнасцю і выразнасцю, у іншых — ідзе звыклітым шляхам «нараджэння новага чалавека», як, напрыклад, у раманах «Чырвоны і чорны». Несумненна гэты гераічны характар творчасці, грамадзянска-палеа і разам з тым любоў да чалавека — прычыны таго, што Стэндале заняў пачэснае месца сярод любімых аўтараў савецкага чытача.

Адным з першых рускіх чытачоў Стэндале быў Пушкін, які вельмі зацікавіўся «Чырвоным і чорным». Леў Толстой захапіўся «Пармскім манастыром», а Горкі лічыў Стэндале адным з лепшых пісьменнікаў сусветнай літаратуры. У савецкі час творы Стэндале друкуюцца ў розных выданнях — ад пяцінаціацотнага збору твораў да масавых выданняў «Бібліятэкі «Огонька», перакладваюцца на мовы братніх рэспублік. Стэндале стаў «сваім» для нашага чытача, які засвойвае ўсе пачуццё і добрае, што было створана чалавечым на яго шматвяковаму шляху да лепшай будучыні.

Б. РЭІЗАУ,
професар.

Народны артыст СССР Марк Осіпавіч Рэйзен знаходзіцца ў Мінску на гастроліях. У акружым Доме афіцэраў оперы артыст співаў у сімфанічным канцэрце нашай філармоніі, а 24 студзеня выступіў перад мінічанамі з сольнай праграмай. Дзямі М. Рэйзен сустраецца з артыстамі Акадэмічнай капелы БССР. Кіраўнік капелы народны артыст СССР Р. Шырма некалькі слоў скажаў аб сваім калектыве. Артыстам капелы было цікава пацуць са слоў Марка Осіпавіча аб яго насычаным багатымі палеямі 37-гадовым творчым жыцці.

У заключэнне калектыву выканалі два выдатныя хоры — «Сасну» і «Сэрнаду» С. Танеаса, творы якога маскоўскі спявак сам часта выконвае ў канцэртах.

На здымку: М. Рэйзен (у цэнтры) і Р. Шырма (злева) сярод артыстаў капелы. Фота У. Крука.

МЕРКАВАННІ ЧЫТАЧОУ

Калгасныя кінатэатры

За апошнія гады ў рэспубліцы пачалі ўзнікаць новыя ачагі культуры на вёсках — калгасныя кінатэатры. Яны ствараюцца на базе калгасных клубоў, у якіх устанавіліся стацыянарная апаратура. Многія калгасы набылі апаратуру за ўласныя сродкі. У некаторых калгасных клубоў акупаваліся апаратура раённых аддзелаў культуры.

Кінатэатр у калгасе — свядчанне культурнага росту насельніцтва, значнага павышэння яго дабрабыту.

Калгасы зацікаўлены ў тым, каб у іх клубы праймаў стацыянарная кінатэатраў. Так, у Глыбоцкім раёне ўласныя кінатэатры ёсць у 16 калгасах. Многія іх і ў іншых раёнах. У рэспубліцы калгасных кінатэатраў цяпер больш 200, колькасць іх увесь час павялічваецца.

Трэба адзначыць, што большасць кінатэатраў у калгасах ішчэ як след не абсталяваны: апаратура ўстаноўлена неакуратна, часта няма асветлення і глядзельнай залы, няма настайных экраннаў, патрэбнай колькасці мэблі і г. д.

Вельмі важна, каб калгасны кінатэатр апраўдваў сваю назву і сапраўды быў ачагом культуры на вёсках. Праўдзены сельгасарцель павінен абсталяваць свае кінатэатры. Аднак цяжка зрабіць на месцы электрапрамеркавальныя шчыты, супрацьпажарныя засланкі, скрынкі для хававання фільмаў, рамы для экраннаў і інш.

Усё гэта з поспехам маглі б вырабіць абласныя кінаромонтныя майстэрні ці мінскі завод «Кінадэтал». Гэта было б больш тая і якасна. Але пакуль што работнікі гэтых прадпрыемстваў стаяць у баку ад жыццёва важнай справы.

Цяпер ёсць шмат плакатаў, якія расказваюць, як пабудавалі кінатэатраў. Было б мэтазгодна выпусціць плакат і аб тым, як абсталяваць гэтую кінатэатраў, які прывесці мантаж апаратуры.

Гаворачы аб мантаж кінатэатраў, негэла не зазначыць, што ў большасці калгасных кінатэатраў фільмы дэманструюцца на адным апарате. Такія дэманстрацыі суправаджаюцца вядлікай колькасцю перапынкаў у час сеанса, неабходных для змены частак. Гэта парушае цэльнасць

уражання ад фільма, нервуе глядача, здушае сеанс. У той жа час у раённых аддзелах культуры ёсць апаратура, якая не выкарыстоўваецца як след. Гэта так званыя «рэзервовыя», «пазмешчаныя», «аварыйныя» апаратуры. У Пухавіцкім раённым аддзеле культуры не выкарыстоўваецца новы комплект кінатэатраў, а ў той жа самы час у клубе калгаса імя Калініна дэманстрацыя фільмаў адбываецца на адным апарате.

Пры дэманстрацыі фільмаў у калгасным кінатэатры, таксама як і на кожнай кінатэатры, неабходна прытрымлівацца пэўных тэхнічных правіл. Толькі ў гэтым выпадку ёсць гарантыя высокакалясцва паказу фільмаў і супрацьпажарнай бяспекі. У сувязі з гэтым вядлікае знанне павінае арганізацыя кантролю за работай кінатэатраў. Кантроль павінен ажыццяўляцца дзвюх і: і за выкананнем фінансавых планаў і за захаваннем тэхнічных правіл эксплуатацыі.

Не зважаючы на ўвагу і на стварэнне элементарных умоў для адпачынку глядача. У тым жа калгасным кінатэатры імя Калініна кінатэатры Трафімаў прадае білеты ў цемнаце, на вуліцы, таму што ў іх выходу ў клуб няма электраасвятлення, няма касы. Глядзчык заходзіць у залу ўвесь час на працягу дэманстрацыі фільма, што выклікае законнае абурэнне прысутных.

Абласным упраўленнем культуры варту абатуліць вопыт работы калгасных кінатэатраў і выдаць тыповыя правілы масавым тымжам.

Адін час работнікі гарадскіх кінатэатраў бралі шэфства над асобнымі аддзелаў культуры і дапамагалі ім наладзіць абслугоўванне сельскага насельніцтва. Мінскі кінатэатр «Перамога», напрыклад, шэфстваваў над Заслаўскім раёнам. Шэфства ажыццяўлялі і іншыя мінскія кінатэатры. Хіба было б дрэнна аднавіць такое шэфства цяпер ужо не над раённымі аддзелаў культуры, а над калгаснымі кінатэатраў?

Калгасны кінатэатр — важная ўстанова культуры на вёсках. Як і ўсякая новая справа, ён патрабуе штодзённай увагі з боку ўсіх работнікаў культуры.

А. СЯРГЕЕУ.

Новыя дакументы пра Леменскую школу-камуну

Надаўна ў Цэнтральным Дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі БССР выяўлена некалькі дакументаў пра дзейнасць Леменскай школы-камун у Чырвоўскім павеце, якой кіравалі браты вядомага большавіка-леніна П. Н. Лешыньскага. Сярод дакументаў — справядзачы школы, пратакол пасяджэння школьнага савета, акт абследавання школы губернскага інспектара народнай асветы і інш., якія ахопліваюць перыяд з 1922 па 1924 г.

Школа была заснавана Мадэстам Мікалаевічам Лешыньскім 25 кастрычніка 1920 г. і зацверджана Народным Камісарыятам асветы РСФСР пад назвай «Леменская школа-камуна 2-ой ступені». Знаходзілася яна за чатыры вярсты ад Чырвоўска. У 1922 г. школа была перайменавана ў Леменскую вопытна-паказальную школу-камуну 2-ой ступені (5—9 класы). Пры ёй быў зямельны ўчастак у 22 дзесяціны, які выкарыстоўваўся школай пад пасев яраў і бульбы, быў гарод, луг.

З дакументаў вядома, што Леменская школа прадставляла сабой аліяны ў губерні вопыт вырашэння праблемы камуністычнага выхавання ва ўмовах працоўнага жыцця на аснове сельскагаспадарчых прац. Навучэнцы не толькі авалодалі ведамі, але і займаліся фізічнай працай у кузні, на полі.

Пасля смерці Мадэста Лешыньскага школу ўзначаліў яго брат Пётр Лешыньскі, які выкладаў матэматыку і фізіку. Тут жа працавала сястра Лешыньскіх — Зінаіда, якая выкладала рускую і французскую мовы. У пратаколе пасяджэння школьнага савета ёсць кароткія запісы ўспыненняў П. Н. і З. Н. Лешыньскіх. На акце абследавання школы губернскім інспектарам зроблена рукою П. Н. Лешы-

ньскага прыписка: «Школы савет Леменскай школы лічыць, што агульнае стаі школы ахарактарызаваны дакладна. Памешчаныя неадходны школьным саветам даўно ёжо прызнаваліся, але на пэўную раду аб'ектыўных умоў не маглі быць вырашэны».

Цікава «Канстытуцыя школы», у агульным палажэнні якой адзначалася: «Школа прадставіла сабой аліяны калектыву, які ставіць наступныя мэты: а) падрыхтоўку з ліку сваіх членаў будучых свядомых камунараў, якія набудуць суму ведаў для практычнага жыцця, б) выпрацоўку ў іх звычак да працы наогул і ў прыватнасці да калектывнай працы, в) выхаванне іх у рэвалюцыйна-класавым духу і ўкараненне іх у працарэальную псіхалогію. Для ажыццяўлення вышэй указаных мэт у школе дасягнуліся сумеснае жыццё выхавальцаў і навучэнцаў, праводзіцца грамадскае харчаванне, наладжваюцца арганізаваныя праца і шырокае самаздзейнасць навучэнцаў ва ўсіх галінах школьнага жыцця».

Вярхоўным органам школьнага самакіравання быў агульны сход. Выканаўчы камітэт школы складалася з 25 чалавек, куды ўваходзілі загадчык школы, сакратары чыжэйкі РКСМ, загадчык гаспадаркі, выкладчыкі, сакратар выхавальчага камітэта і навучэнцы, якія выбраліся агульным сходам. Выканаўчы камітэт выдзяляў прэзідыум у складзе пяці чалавек.

У школе працавалі камісіі: працоўная, гігіенічная, прадуктовая і гаспадарчая. Школьнае выдварацтва выдвала ружавісны часопіс. Акрамя агульных свят, у школе адзначаліся «галавіна школы» — 25 кастрычніка і «галавіна смерці» — заснавальніка школы М. Н. Лешыньскага — 29 верасня.

М. КАНДРАТАУ.

КОРАТКА

Складзельская дзіцячая бібліятэка па працу лічыцца адной з лепшых на Гродзеншчыне. У не кніжным фондзе тымсяч экзэмпляраў кніг, вядліка колькасць розных часопісаў.

Работнікі бібліятэкі часта праводзяць з юнымі сябрамі гутаркі. Бібліятэка наладжвае літаратурныя ранішнікі, калектывныя чытанні літаратуры і іншыя мерапрыемствы.

Тэатр оперы і балету наладзіў выязны канцэрт для працаўнікоў торфапрадпрыемства Смалявічы.

Арты з опер, песні народаў СССР і краін народнай дэмакратыі, урुकі з балетаў і класічных танаў выканалі М. Дзянісаў, Л. Галушкіна, А. Баранова, В. Чарнабаеў, У. Лубяны, Д. Дабравольская, С. Грахоўскі, Г. Машок і інш.

Брыгада артыстаў Беларускай дзяржаўнай эстрады, якую ўзначальвае артыст Пшышч, наведвала раённы цэнтр Астрыны. Каласнікі і служачыя прагледзелі цікавы канцэрт, у якім прынялі ўдзел салісты, эксіцэнтры, мастак-сыртык.

На працягу трох месяцаў у сталіцы нашай Радзімы адкрыта Усеагульнае мастацкае выстаўка. У ёй прымаюць удзел многія мастакі, скульптары, разьбярны да дрэву з розных куткоў краіны. Шмат выдатнаў калектываў прыцягвае беларуская зала.

На здымку: масквічы аглядаюць скульптуру «Дзед Талаш» З. Азгура. Фота В. Вайгенсберга.

Самаадданае служэнне народу

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

леў ужо мае калы двухсот п'ес рознага зместу і характараў.

З часу першай паставоўкі і да апошніх дзён свайго жыцця ён шматгранна дзейнічаў Галубка быў з'яўляўся з тэатрам. Менавіта тэатру былі падначалены ўсе яго здольнасці і пісьменніцкі, і музычны, і мастацкі, і акцёрскі, і рэжысёрскі, і нарэшце, арганізатарскі.

Дзіўная рэч! Да чаго б ні дэкаравалася рука гэтага нястомнага, веча чым-небудзь захопленнага чалавека, усё ажывала пад яго рукой, — ці то паро драматычна, ці то пэндзляў мастака, акцёрска роля ў спектаклі!

Старэйшым пакаленню Ул. Галубок вядомы не толькі як драматург і тэатральны дзеяч, ён вядомы і як мастак-пейзажыст, палотны якога выстаўляліся на другой Усебеларускай мастацкай выстаўцы; неаднаразова выстаўляліся яны і асобна. Як шкада, што ў час вайны з нямецка-фашысцкімі акупантамі большасць іх загінула зусім! А было іх вельмі многа.

У вольнай ад тэатральнай дзейнасці частына Ул. Галубок ствараў пудоўнымі пейзажы вольнай краіны. Яны дзікалі непаўторным каларытам беларускай прыроды: то піхмім залудненым — смуткам пудоўнай нашай вясні, то іскрыліся шчодрым сонцам вясны, то білелі сцягамі чароўнай беларускай зімы, то шумелі залатым калосам бязмежных палеў улетку. Хай сабе гэтыя палотны не належалі мастаку-професіяналу з багатай вывучкай, але ў іх яра сваяцкі незвычайны самбытны талент чалавека з народа, мастака-самавука. Была ў гэтых палотнах чароўная непераможнасць першага ўражання, сагратыя пэўным пацуючым зямляваннем непаўторнымі краўдзімамі роднай прыроды, была ў іх жыўная трыптыка дуса наводнага таленту.

Але найбольш Ул. Галубок вядомы, як тэатральны дзеяч. Шмат яшчэ можна сустраць старажытнік ва ўсходніх раёнах Беларусі, якія ўпершыню пазналі, што такое тэатр праз «Трупы Галубка»!

У часы беларускай акупацыі 1919—20 гг. «Беларускае таварыства драмы і камедыі» распалася. Стварылася беларуская тэатральная трупя пры гарадскім тэатры, перапісаным тэатры імя Янкі Купалы, і дзе ў тым гады прапавяў польскі тэатр. Трупя прапавяла ў вельмі цяжкім становішчы. Беларускае акупанты, якія праводзілі гвалтоўную палітыку, зусім не былі зацікаўлены ў развіцці нацыянальнай беларускай культуры і таму чынілі і селякіня перашкоды тэатру, які прапавяў для беларускага глядача на яго роднай мове. Для беларускіх спектакляў былі выдзелены адзін дзень у тыдзень — панядзелак, але і ў гэты дні не заўсёды дазвалялася ажыццяўляць паставоўку. Польская пэнэтру забараняла іх.

У гэты час Ул. Галубок стварае сваю ўласную трупя на рабочай ускраіне Мінска на б'юль Пярэсе. Некалькі разоў спабуде выехаць са спектаклі на вёску, але гэтым спробы сустракалі перашкоду з боку польскіх улад.

Толькі вызваленне Чырвонай Арміяй Беларусі ад беларускага дало сапраўдную магчымасць для развіцця ўсіх галін культуры і мастацтва, у тым ліку і тэатра.

Таму пачаткам заснавання беларускага прафесіянальнага тэатра трэба лічыць 1920 г. У жніўні гэтага года, кружы больш як праз месяц пасля вызвалення Беларусі ад беларускага, было абвешчана заснаванне «Трупы беларускіх артыстаў пад загалам Галубка». 15 жніўня абвешчаны першы спектакль тэатра ў «Беларускім клубе» ў памяшканні былога «Акварыума», дзе потым быў доўгі час «Дом праасветы».

З гэтай даты і пачынаецца афіцыйнае існаванне «Трупы Галубка», пазней «Другой дзяржаўнай трупы пад загалам Галубка», яшчэ пазней Беларускага дзяржаўнага вандруйнага тэатра (БДТ). І, нарэшце, Трыцяга беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра (БДТ—3). Стваральнікам і назвінным кіраўніком

гэтага тэатра быў Уладзіслаў Юсіпавіч Галубок.

— Крыж пазней — 14 верасня 1920 г. адбылося адкрыццё Беларускага дзяржаўнага драматычнага тэатра, які пасля быў перайменаваны ў Першы беларускі дзяржаўны тэатр (БДТ—1), а цяпер з'яўляецца Беларускай дзяржаўнай акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы.

Хто са старажытнаў-мінчан не памятае Мінск 1920 года пасля разгрому беларускай акупацыі?

Яшчэ дзіміліся вогнішчы пажараў. Чорныя абтуленыя вогні дамоў, разбураныя беларускамі пры аступленні, глядзелі пустымі і мёртвымі зоркамі вокнаў. Яшчэ неадзіка быў фронт. Не было і горада святла. Не было хлеба для рабочых, які аднаўлялі горад, зруйнаваны або спаленыя заводы і фабрыкі Мінска, а ўжо праз месяц ажрыўся тэатр, які распачаў сваю кіпучую дзейнасць.

У гэтым крывяці глыбокі сэнс. Кастрычніцкая рэвалюцыя абудзіла вачамі абладолены працоўны народ, дала яму волю і зямлю, абудзіла ў ім нацыянальную свядомасць, дала яму права на нацыянальнае самавызначэнне. У гэты час тэатр становіцца адным з мацнейшых сродкаў агітацыі за Савецкую ўладу сярод тых, хто вызваленага народа.

У жывых мастацкіх вобразах ён паказвае змрочнае мінулае, прыгнёт бядных багатымі, востра высмейвае законы і лад царскага самадзяржаўя, якія ішчэ жыўны ў памяці. Тым самым ён адцягвае сучаснае, кіча да светлай будучыні. Тэатр становіцца сродкам масавай агітацыі за новы лад жыцця, становіцца рэвалюцыйнай тымбунай, любімым вішнішчам народа.

Воск чала Галубок усю сваю працу ў першыя гады пераносіў на рабочыя ўскраіны, на сяло, у гучы працоўнага народа.

Усёю душою, усём сваім сэрцам аддаў ён любімай справе і сапраўды выклікае ззіўленне вельзарны размах яго работы.

Прыкладна за 1917 па 1922 г. ім было

напісана звыш 40 п'ес... Толькі за першыя дзень для арганізацыі тэатра да канца 1920 г. ім было паказана 98 спектакляў, а за два гады свайго дзейнасці тэатр паказаў 224 спектаклі, абслужыўшы звыш 150 тысяч глядачаў.

У якіх умовах праходзіла праца тэатра ў тым гады, можна зведанаць з успамінаў самога Галубка, які ў ружавіцы быў і прадстаўлены афару гэтых радкоў у 1935 г., і якія, нажал, загінулі ў часе вайны 1941—45 гг.

«Трупя ў першыя часы, — піша Ул. Галубок, — складалася з рабочых мінскіх прапарыемстваў, студэнтаў наступнічкіх курсаў і членаў сям'і Галубка (жонка і тры дачкі). Агульная колькасць складу трупы ў той час была з 17 асоб